

SZEMLE

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

A siketnémák oktatásával foglalkozók szakközlönye.

Megjelen minden hó 1-én legalább egy ivnyi terjedelemben.

Előfizetési ár: Egész évre: Tagok számára . 7 kor. Mások számára 12 kor.	Felelős szerkesztő: NÉMETH LÁSZLÓ. Kiadó és laptulajdonos: A Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kecskemét, Templom-utca 95. sz.
--	--	--

TARTALOM: Előfizetőinkhez. — Haladás. — Jegyzőkönyv a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének 1905. jun. 11—12-ki évi rendes közgyűlésén. — Titkári jelentés az 1904—905. évről. A S.-i. T. O. E. 1905. évi közgyűlésén előterjesztette Bihari Károly. — A siketnémák gyakorlati kiképzése. Scholtz Lajos. — A siketnémák jalkiáltása. Heidsiek J.-tól. Magyarra fordította: Csobánkai (Pivár) Ignác. (Folyt.)
 Hírek.

Előfizetőinkhez!

Több fontos körülmény, különösen pedig a siketnémák oktatás-ügye iránt való lelkesültség arra indított bennünket, hogy a „Szemlét“, mely hat és fél évig szolgálta önzetlenül a gyógypedagógiai oktatás-ügyet, — átadjuk a *Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének*. A „Szemle“ tehát ezután, hogy az egyesület feladatának megfelelőhessen, csak a siketnémák oktatásügyét fogja szolgálni, a vakok, hülyék és gyengeelméjűek oktatásügyétől pedig megválnak.

Kedves kötelességének tartja azért az eddigi szerkesztőség, hogy jelen számban — amely számmal a lap új iránya megkezdődik — hálás köszönetet mondjon azoknak, akik a multban tollal vagy más tettükkel lapunk ügyét szolgálták és elősegítették.

A „Szemle“ ezután is egyszer jelenik meg havonként, még pedig lehetőleg nagyobb terjedelemben egy ívnél. Mostani címét a f. évben még megtartja, de az 1906. évtől kezdve „Magyar Siketnéma Oktatás“ lesz a neve. A lap ügyében történt változásokról különben az egyesület közgyűlési jegyzőkönyvének 11-ik pontja nyújt bővebb felvilágosítást.

Az eddigi pártolásért ismételten köszönetet mond és lapunk barátai részéről tapasztalt jóindulatot s áldozatkészséget továbbra is kéri

Kecskeméten, 1905. július hó.

a szerkesztőség.

Haladás.

El nem titkolható örömrész vett rajtam erőt, midőn egyesületünk e lapot tulajdonába vette. Épkézláb emberhez hasonlatosnak álmodtam én egykor a mi egyesületünket, mikor bölcsőjét meleg szeretettel ringattam. Mostanáig azonban nem volt az. Valamije hiányzott. Keze-e, lába-e, avagy valamely más fontos része? — nem tudom, csak mindig éreztem „hibás“ voltát. Most már azonban teljességét látom. Olyannak nézem, mint ama modern embert, aki megérti korának kívánalmait és alkalmazkodik hozzájuk és felhasználja célja érdekében az eszközöket, melyeket az illető kor ingyen árul.

Van lapja egyesületünknek! Tisztelt Kartársaim! Ez a mi kis körünkben nagyjelentőségű esemény! Jelenti ez esemény az idők változását, a felfogás érettségét, a közszellem jobbulását, a kiskorúságból való teljes megnövekedést és csak a jövődő tudná megmondani, hogy még mi mindent.

Ime, ellenségeink — akik vannak — és akikkel egy gyékényen árultuk az emberszeretetnek nagy jótéteményeit, ha lármás hangra kelnek is ellenünk, mi odaállítjuk elébük ezt a mi paizsunkat, ezt a mi áttörhetetlen vértünket és szeretetünknek és tudásunknak szelid fegyvereivel el fogjuk némitani a lármás hangot, mert nem az jár a jó úton, aki hangos szóval kiabál, hanem aki, — csendesen ballag bár, — de szívében hordja igazságának erősségeit.

Legyen meg kinek-kinek az ideig-óráig tartó gyönyörűsége! Higgyen ki-ki bennünket naiv álmodozóknak, mert hogy legelső sorban oktatásügyünk és a magunk érdekeit kívánjuk istápolni, azonban engedje meg nekünk mindenki, hogy mi is higgyünk a mi hitünkben, mert mi több esztendő óta következetesek vagyunk hitünkben és nagyon sokunknak — talán mindnyájunknak — józan meggyőződése, hogy részünkön az igazság.

Bizzuk azonban mindezt az időre, amelynek mindnyájan engedelmes rabszolgái vagyunk.

És az a körülmény, hogy van lapja egyesületünknek, senkit is elbizakodottá se most, se pedig a jövőben ne tegyen. Közszellemünknek emez egészséges és erős megnyilatkozása soha félelmetes hatalommá ne váljék, fegyvert a személykedés által soha senki ellen ne kovácsoljon és senki mellének ne szegezzen, hanem oktatásügyünk és szaktudományunk gondos művelése által érdemlje ki a tiszteletet és becsülést, hogy mikor akárki is kezébe veszi, mondhassa: valóban, méltó tükre egy országos egyesület munkálkodásának.

Úgy tekintsük, tisztelt Kartársaim, e lapot, mint közös kincsünket és hogy valóban azzá is legyen, adjuk át neki szellemi termékeinknek legjavát: ragyogjon benne az erős elme alkotása és imponáljon benne a hétköznapi munka eredményessége.

Legyen ez a lap erős kapocs, amely bennünket a kartársi szeretetben egybeforraszt és legyen mindnyájunknak ékesszavú tanítómentere. Legyen zászló, haladásunknak örökké kézbentartott zászlója, legyen buzdítója és gyámolítója a gyengének és megbecsülője az erősnek, de életrevaló eszmének és ember becsületének megőző eszköze ne legyen soha!

Tisztelt Kartársaim! Ilyen gondolatok váltakoznak elmémbe, midőn ez, egyesületünk tulajdonába került lap számára az első cikket írom. Programmot kellett volna tán adnom, de ezt fölöslegesnek tartom: marad a régi becsületes program s ami még ehhez kell, megadja a változó idők követelménye. Azt hiszem, hogy a legszebb program sem fogja lapunkat előkelő színvonalra emelni, naggyá csak a mi buzgó törekvésünk teheti. Lapunknak jelszava, programja tehát a *munka és a haladás* legyen.

Mikor közgyűlésünkön a lap átvételének dolgával foglalkoztunk, némelyek nem látták biztosítottak a lap jövőjét, ha egyesületünk tulajdonába megy át. Ezzel szemben aztán sokan tekintélyes pénzbeli ajánlatokat tettek az esetre, ha szükség leszen rá. Hát én ez utóbbi kartársaimmal tartok, mert ezeknek erősebb a hitük. Csak azt mondom: oly mértékű kitartást a munkában, amely mértékű lelkesedés mutatkozott a megajánlásban: akkor nem kell félteni lapunkat, akkor betelik sokunknak abbéli álma, hogy lapunkra büszkén hivatkozhatnak, mint olyanra, amely munkálkodásunk révén tiszteletet parancsol a maga számára.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett Budapesten, a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1905. évi június hó 11-én és folytatólagosan 12-én tartott évi rendes közgyűlésén.

Jelen vannak:

A rendes tagok közül június hó 11-én és 12-én: Klis Lajos elnök, Németh László alelnök, továbbá Bihari Károly, Borbély Sándor, Deschenszky Ferenc, Erdős István, Gönczi Gyula, Greiner László, Horváth Pál, Istenes Károly, Kabán József, Kegler Ferenc, Klóg Péter, Kondra Mihály, Lázár Pál, Markovics Árpád, Medgyesi János, Mlinkó István, Nagy Péter, Nécsey János, Pápay Mariska, Plichta Béla, Puha László, Scholtz Lajos, Schreiner Miklós, Schwanner Gyula, Szabady Géza, Szotfrid József, Válek János, Váradi Zsigmond, Vatter Ferenc, Veress Lajos, Vissi János, Völker József, Wentzel József, Wolkóber János és Záborszky Árpád és számos vendég.

T á r g y.

1. Az elnök a következő megnyitó-beszédet tartja:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete a mai nappal munkálkodásának terrénumán újabb határmesgyéhez ért; életnyilvánulásának idejében új évet nyit meg, mely elválasztja rövid multját bizonytalan messzeségű jövőjétől. Bármily erős meggyőződéssel hirdessük is, hogy egyesületünk örökké tartó életre van hivatva: lehetetlen be nem

látunk, hogy a természet örök törvényei alól az egyesületek életét sem lehet kikapcsolni, mert miként az egyes emberek életében, azonképen az egyesületekben is minden esztendő mértani pontossággal gyarapítja a multat, csökkenti a jövőt. Az egyiknek növekedése a másíknak apadását jelenti. S az évfordulóknak ez a meg nem akadályozható, következetes és kettős munkája egymással egyenes arányban áll.

Ámde az egyesületek életének évfordulóin tartani szokott közgyűlések alkalmával, a midőn a tagok kellő számmal gyűlnek össze, hogy ellenőrzést, bírálatot gyakoroljanak a mult munkásságának eredményei fölött, a midőn megállapítják a legközelebbi jövő munkatervét: a szív és elme kiemelkednek a szürke hétköznapiság kereteiből; az érzelem és a gondolkozás csordultig telnek meg lángoló lelkesedéssel és higgadt körültekintéssel. Ezért az egészséges életű egyesületek közgyűlései nemcsak határmesgyék a szakszerű és vitális érdekek munkásságának területén, de egyszersmind kiemelkedő messzelátók is, ahonnan madártávlatból bár, de az igazságnak megfelelően tisztán, egységes és harmonikus egészben láthatja meg az elfogulatlan szemlélő a mult megmunkált talaját s e mellett világosan nézhet bele a jövőnek munkára alkalmas messzeségébe és változó körülményeibe az, aki helyesen tud következtetni s aki nem bekötött szemekkel vizsgálja a dolgok menetét és természetes fejlődését.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Mielőtt megnyitnám mai, negyedik közgyűlésünket, kötelességemnek tekintem, hogy a kartársaim megtisztelő bizalmából elfoglalt ezen elnöki székből az utóbb jelzett értelemben elsősorban én tartsak rövid szemlét egyesületi életünk multja és jövője felett; feladatomnak tartom, hogy tájékoztató véleményt nyilvánítsak, mielőtt a szabad véleménynyilvánítás jogát átruháznám a közgyűlés összes tagjaira.

Elfogulatlanul vizsgálom a még igen közel levő rövid multat s reménnyel és bizalommal nézek a közel és távol jövőbe. És látásom tisztaságát nem zavarják sem ott, sem itt diszharmonikus tünetnyek, ellentétes jelenségek. Teljes őszinteséggel szólván, egyesületünk eddigi munkálkodásában nagyszabású alkotásokra ugyan nem mutathatok rá, de hiszen ezt ép oly természetesnek is kell találnunk, mint a mily természetesnek vesszük például azt, hogy a fiatal csemete az első években nem árasztja el termésével gondozóját s hogy élvezhető gyümölcsöt is csak a fejlettség bizonyos időszaka után érlel. Egyesületünk ugyan eddig még csak fejlődésének, megizmosodásának korszakát élte s így a mi tevékenységünk, munkálkodásunk is eddig alig szorítkozhatott egyébire, minthogy egyesületünk komolyságát, életképességét és szükségszerű hivatottságát bebizonyítsuk a külvilág előtt; tagjainak számát gyarapítsuk; a kartársi együttérzés és az egészséges közszellemet megteremtsük; a magyar siketnéma-oktatásügy színvonalát a tömörülés, a felvetődő eszmék és leszűrődött tapasztalatok kölcsönös kicserélésének erejével emeljük; hogy embereinket a kiválóbbak példájával minél buzgóbb és eredményesebb hivatali munkálkodásra ösztönözzük s hogy e mellett feles szellemi erőinket és tehetségünket a közérdek nemes szolgálatába állítván, minél többoldalulag értékesítsük. És hogy ebbeli, csak vázlatosan érintett munkálkodásunk ez

ideig mily eredményeket mutathat fel: arról a tisztelt jelenlevők az egyesület állapotáról és működéséről összeállított s később felolvasandó titkári jelentés kapcsán körülményes tájékoztatást, tárgyilagos és hű képet fognak nyerni. Felesleges ismétlések elkerülése tekintetéből nem is kívánok a titkári jelentésnek elébe vágni. Nem szeretném azt az érdeemes munkát megfosztani az azt megillető érdeklődés melegétől. Ezenkívül nem lehet figyelmen kívül hagynom azt a körülményt sem, hogy a mai közgyűlésünk tárgyainak fontosságánál fogva előreláthatólag igen sok időt fog igénybe venni. E miatt nem szabad a jelenlevők becses türelmével hosszabban visszaélnem s nem szabad az időt a hasznosabb dolgoktól elrabolnom. Mindezen felsorolt indokok mentsenek fel ama kötelezettség alól, hogy egyesületi életünk letűnt időszakának tevékenységét és eredményeit bővebben eseteljem.

És most rövid pillantást vetek előre. A jövő képe szépnek, kedvezőnek mutatkozik. Az érdeklődőknek és egyesületünk tagjainak itt egybegyűlt sokaságából azt az immár erős meggyőződésemmé vált, örvendetes következtetést kell levonnom, hogy a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete nem kieroszakolt, nem mondva csinált intézmény, hanem olyan egészséges szervezet, amelyet tagjainak életszükséglete, ereje és bölcsessége alkotott meg; s amelyet, mint progresszív irányú, fejlődő és alkotásokra hivatott tényezőt, a tagok lelkesedése és bölcsessége nemcsak fenn fog tartani, de mielőbb fel is fogja virágoztatni azt.

Hiszen a mai közgyűlés tárgysorozata is biztató reménnyel tölthet el mindnyájunkat az iránt, hogy immár nincs messze az idő, amikor egyesületünk büszkén mutathat rá majd kézzelfogható alkotásokra is. Ott van például a siketnémák jogvédelme, a siketnémák gyakorlati képzése, az egyesületi lap létesítése. Mind-mind olyan nagy fontosságú kérdések ezek, amelyeknek okos és bölcs rendezése, megvalósítása messze kiható alkotásokat jelentenek. Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Igen erős az én abbeli hitem és meggyőződésem, hogy ennek a közgyűlésnek a bölcsessége meg fogja találni ezen kérdések megoldásának leghelyesebb útját-módját s egyértelmű állásfoglalásával, erejével és tekintélyével s ha kell, anyagi áldozatok felajánlásával is oda fog hatni, hogy a jelzett kérdések mielőbb alkotásokká váljanak. Ennek a sikere érdekében ismét hangsúlyoznom kell azt az előző közgyűléseinken is már több ízben kifejtett nézetemet, hogy bölcs mérséklettel többre megyünk, előbb érünk célt, mint a szenvedélyes hangú követelésekkel. Igyekezzünk azért — Kedves Tagtársaim! — tárgyalásaink komolyságát, higgadtságát és tudományos színvonalát minél jobban megőrizni és kidomborítani.

Abban a tudatban, hogy igaz ügyet szolgálunk, mondjuk ki őszintén és bátran meggyőződés sugalta véleményünket, mert az őszinteség tiszteletreméltó tulajdonság, a bátorság pedig pedig erő. Minden rendelkezésünkre álló tisztességes eszközzel arra törekedjünk, hogy kifelé és felfelé elismertessünk, mert ez fokozza tekintélyünket. Már pedig a tekintély is csak erő. Szeressük, becsüljük és szükség esetén védelmezzük meg egymást, mert így elérjük azt, hogy a hazai siketnéma-oktatásügy terén működő kartársak között egyetlen ember sem fog

találkozni, aki ne vágnék egyesületünk kötelékébe. Így leszünk számban is teljessé; már pedig a számbeli gyarapodás is erőt képvisel.

Abban a meggyőződésben, hogy ezen egyszerű megnyitó-beszéddemmel a mindnyájunk lelkében élő nézeteknek sikerült legalább némileg kifejezést adnom: igaz tisztelettel üdvözlöm a megjelent szives érdeklődőket, a mi kedves vendégeinket; szívem teljes szeretetével üdvözlöm továbbá jelenlevő kedves tagtársaimat is. Erősen bizván abban, hogy innen senki sem fog várákozásában csalódottan távozni: a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. egyesületének mai, negyedik közgyűlését ezennel megnyitottnak jelentem ki.

A szép, tartalmas és az egyesület életét irányítani hivatott beszéd lelkesedéssel vétetik tudomásul.

2. Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Klóg Péter és Kegler Ferenc tagtársakat.

Tudomásul.

3. Az elnök tudatja, hogy a közgyűlést megelőző bizalmas értekezlet a megállapított tárgysorozatból a 4. (az évi zárszámadás felülvizsgálása) és az 5. (a választmány által benyújtott költségvetés megállapítása) pontokat a 12-én tartandó folytatólagos közgyűlésre hagyandónak ajánlotta.

Elfogadtatik.

4. A titkár indítványozza, hogy azon férfiak, kik oktatásügyünk előbbrevitelét munkálják és munkálták, nevezetesen: Wlassics Gyula dr., az egyesület disztagja, Berzeviczy Albert dr. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr és Náray-Szabó Sándor dr. miniszteri osztálytanácsos úr sürgőnyileg üdvözöltessenek.

Az indítvány egyhangúlag elfogadtatván, a közgyűlés a következőket sürgőnyözte:

a) az egyesület disztagjához:

A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete Budapesten ma rendes évi közgyűlését tartván, hódoló tisztelettel emlékezik meg Nagyméltóságodról, egyesületünk disztagjáról. A közgyűlés megbizásából Klis Lajos elnök.

b) a miniszterhez:

A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete Budapesten rendes évi közgyűlését tartván, Nagyméltóságodat hódolattal és tisztelettel üdvözli és eddig hálásan tapasztalt kegyes jóakarátát a jövőre is kéri. A közgyűlés megbizásából Klis Lajos elnök.

c) Az osztálytanácsoshoz:

A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete Budapesten ma rendes évi közgyűlését tartván, Nagyságodról mély tisztelettel emlékezik meg és munkájához Nagyságod kegyes jóakarátát kéri. Klis Lajos elnök.

5. A titkár jelenti, hogy az elmúlt évben a rendes tagok száma 16-tal szaporodott. Az egyesületnek van tehát 1 disztagja, 1 pártoló-

tagja és 72 rendes tagja. Ismerteti a választmány 1904—1905. évi működését s kiemeli, hogy a választmány majdnem minden gyűlésén tartattak felolvasások vagy szakelőadások. Jelentését azzal fejezi be, hogy bizik a fejlődés törvényében, mely szerint ha valamely követett irány nem jó, megsemmisül: hogy egy jobbnak adjon helyet.

Tudomásul vétetik.

6. A megváltoztatott tárgysorozat értelmében következik *dr. Márki Hugó* ügyvéd felolvasása „*A siketnémák jogvédelméről.*“ Miután a szerző a közgyűlésen meg nem jelenhetett, megbizta fivérét: *dr. Márki Gyulát* e tétel fejtegetésének felolvasásával. A felolvasás után *dr. Márki Gyula* kijelenti, hogy a szerzőtől nyert megbízatása folytán válaszol az esetleges felszólalásokra.

Az *elnök* a legnagyobb elismeréssel adózik e nagyszabású munkának s a közgyűlés nevében örömmel mond köszönetet *Márki Hugó* és *Gyula dr.* uraknak e védenecink ügyét illető hiányt pótló fontos munkálkodásért s rámutatva e dolgozat értékére és becsére, kéri a jelenlevőket a siketnémák érdekében való hozzászólásra. Mielőtt a vitatkozást megengedné, kéri *dr. Márki Gyulát*, engedné át ezen, a siketnémák jogvédelmét illetőleg fordulópontot képező dolgozatot szaklapunk számára, hogy az közkinccsé tehető legyen.

Bihari Károly titkár szintén a legmelegebb elismerés hangján emlékezik meg arról az óriási munkáról, amelyet az úttörő értekezőnek csak magával az anyaggyűjtéssel, nemkülönben annak feldolgozásával is végeznie kellett. Majd részletesen fejtegeti az oktatott és nem oktatott siketnéma közötti helytelen különbségtételt, az értekezés idézte törvények ferdeségeit, azokat oly számosaknak, az igazságtól annyira eltérőnek és a siketnémák érdekében mielőbb helyreigazítandóknak tartván, a következő indítványt terjeszti elő: Ez értekezés előbb egy jogászokból és siketnéma-intézeti tanárokból alakítandó bizottság által letárgyaltatván és konkrét javaslatokkal kibővítve, az országgyűlésnek azzal a kéressel küldessék meg, hogy az, különösen a magyar polgári törvénykönyv megalkotása és a perrend reformja alkalmával, a siketnémák érdekében vételessék figyelembe.

Márki Gyula dr. válaszolva *Bihari Károly* felszólalására, arra utal, hogy a dolgozatban csakis a törvényekben meglevő és a siketnémákat illető rendelkezéseket említette. Részletkérdéseket, melyek a magyarázatot megadnák, nem tárgyalt, de nem is tehetné meg egy $\frac{3}{4}$ órára tervezett felolvasás keretén belül. A felolvasásban hangoztatott oktatott és nem oktatott siketnéma közötti különbségtétel nem az ő nézete, hanem a törvény meghatározása, mely intézetekben szakoktatást nyert siketnémákat nem ismer. Ép ezért szükségesnek tartja annak újbóli hangoztatását, hogy a régi rómaiak a siketnémákat illető jogvédelemben előbbre voltak, mint mi. E bajon segitendő, elfogadja a titkár indítványát egy, e kérdést tárgyaló bizottság alakítására, melynek munkálkodása figyelmet keltve, a siketnémák helyzetét előbbre vinné.

Az *elnöknek* válaszolva, megígéri a dolgozat átadását. Miután azonban munkáját még egy-két adattal kiegészíteni akarja, kéri, hogy ez értekezését később adhassa át.

Bihari Károly titkár félreértett szavainak magyarázatára kér szót és röviden csak arra utal, hogy ő az oktatott és nem oktatott siketnéma közötti jelenleg tarthatatlan különbségtételt nem a felolvasó nézetének tulajdonította.

Klúg Péter is hangsúlyozza a munka kiváló nagy értékét. Nem hallgathatja el abbeli óhájának kifejezését, hogy az értekezés egészítessék ki azzal, hogy mennyiben módosítandók, illetve egészítendőek ki a jelenlegi törvények a siketnémák jogvédelmét illetőleg. Ez annál is szükségesebb, mert személyesen is több ízben tapasztalta, hogy büntetőjogi ügyekben a siketnémák a legnagyobb méltatlanságban részesültek.

Ez okból hozzájárul *Bihari Károly* abbeli indítványához, hogy az értekezés további tárgyalása és kiegészítése egy jogi- és szakegyenéből álló bizottságra bízassék. E bizottság megalakítását a választmányra javasolja bizatni.

Kegler Ferenc mindenekelőtt köszönetet kíván szavaztatni, hogy a szerző megbízottja szives volt kilátásba helyezni az elhangzott értekezés átengedését.

Amint reményli, az egyesület a folyó évben is ad ki Évkönyv-et; ezért indítványozza, hogy a siketnémák jogvédelméről szóló értekezés nyomassék abban ki s miután az közkinccsé vált, kérje fel a választmány az egyes tanári testületeket a hozzászólásra. Indítványát azzal indokolja, hogy ily úton érvényre juthat mindazon tagtársak tapasztalata, akik siketnémák kihallgatásánál szerepeltek s másrészt erős a reménye, hogy e nagyfontosságú ügy iránt kellő érdeklődés leszen. E tárgyat oly fontos dolognak tartja, hogy az máról holnapra nem készíthető el, érett megfontolásra, alapos kidolgozásra van szükség.

Wentzel József indítványozza:

1. Kéressék fel a szerző, engedné meg dolgozatának jogi lapokban való közlését, hogy e tárgyhoz a jogászok is hozzászólhassanak.

2. Értesíttessék az értekezés szerzője jegyzőkönyvi kivonat alakjában azon érzelmekről, melyekkel a jelenvoltak művét fogadták.

Váradi Zsigmond a tett indítványok legcélszerűbb megvalósítására a következőket ajánlja:

Küldessék ki egy jogászokból és siketnéma-intézeti tanárokból alakított bizottság, válassza meg a bizottság elnökéül egyesületünk elnökét, jogi előadóul dr. Márki Húgót és az egyesület kebeléből válasszon a közgyűlés egy szakelőadót, ki az egyes intézetektől beérkezett kiegészítő véleményeket a jogi előadóval együtt dolgozza fel és terjessze be a bizottságnak.

Klús Lajos elnök összefoglalja az elhangzott véleményeket s megállapítja, hogy a felszólalók majd mindegyike szükségesnek tartja a felolvasott értekezésnek úgy a jogászok, mint a siketnémákkal foglalkozó szakemberek minél szélesebb körében való megismerését, miért előbbi kérését oly módosítással ismétli, engedje át a szerző nagybecsű dolgozatát minél több lapban való közölhetésre.

Wentzel József, *Váradi Zsigmond* és *Scholtz Lajos* ismételt felszólalásai után, mivel dr. Márki Gyula is beleegyezett a Váradi-féle indítványba, a közgyűlés határozza, hogy:

1. A közgyűlés a szerzőnek nagyszabású munkájáért köszönetet mond, miről a szerző értesítendő.

2. A szerzőtől közölhetés céljából kapott dolgozat ismertetésük meg minél szélesebb körben úgy a jogászok, valamint a siketnémákkal foglalkozók között.

3. E kérdésnek a napirenden való tartása s az ezzel való foglalkozás irányítása egy bizottság hatáskörébe utaltatik, mely bizottság tagjai a választmány tagjai.

4. A bizottság elnöke az egyesület mindenkori elnöke.

5. A bizottság jogi előadójaként kéressék fel dr. Márki Húgó.

6. A bizottság szakelőadójául felkéretik Bihari Károly, a Kegler Ferenc-féle és Váradi Zsigmond-féle indítványokban megjelölt munkakörrel.

Az elnök a felolvasónak ismételten hálás köszönetet mond a „természet árvái“-nak érdekében tett munkálkodásaért s 10 percnyi szünetet ad.

7. Szünet után az elnök üdvözli a megjelent dr. Sipos hirlapírót, megköszöni neki az ügy érdekében tanúsított szíves érdeklődését, kéri, értesítse a sajtó útján a nagyközönséget az itt történőkről, mert nemcsak gyűlésünk, de különösen az ügy, melynek szolgálatában állunk, rászorul az emberbarátok támogatására. Majd felkéri *Váradi Zsigmondot*, értekezzen a *siketnéma oktatás módszereinek történeti fejlődéséről*.

A felolvasás és részbeni szabad előadás után az elnök az elismerés adóját rójja le Váradi Zsigmonddal szemben, mikor e minden tekintetben tanulságos, értékes és érdekes előadást méltatja. Kéri az előadó munkásságát az egyesület részére a jövőre is. Egyben felkéri a jelenlevőket, tennék meg a felolvasásra vonatkozó észrevételeiket és megjegyzéseiket.

Klóg Péter Váradi munkájának értékét illetőleg teljesen hozzájárul az elnök által tolmácsolt elismeréshez és teljesen osztozik az előadónak a Göpfert—Forchhammer-féle törekvéseket és a kézi abc-t illető okoskodásában. A hallás, illetőleg a hallási érzékenység fokozhatóságát pedig személyes tapasztalataival is igazolhatja. Sajnálattal tapasztalja az értekezés egy nagy hiányát, nevezetesen azt, mely feltűntetné azon törekvést, amely a siketnémák oktatását társalgási alapon kívánja megoldani, mely a mi körünkből indult ki, amelynek alapelvei tantervünkben oly szépen vannak lefektetve és amelyre mindnyájan büszkék lehetünk, annál is inkább, mivel máris hallottunk egyes német hangokat, melyek ez érdemet maguknak szeretnék tulajdonítani.

Wentzel József szerint minduntalan idegen szakférfiak méltatásával foglalkozunk, idegen módszereket tárgyalunk, de a tantervben annak készítője által hangoztatott szép elvek megvitatásával és méltatásával nem foglalkozunk.

Markovics Árpád utal arra, hogy a hallottak nem tartalmazznak gyakorlati dolgot, ezek nagy részét kiki a képző tanfolyamon hallotta. Nem tartja az egyesület intencióival összeférhetőnek, hogy a választmány oly tételeket vesz fel a tárgysorozatba, melyek a tanultak pusztá

ismétlése. Inkább diadalra szeretné juttatni amaz alapeszmét, hogy az ily kongresszuson tanácskoznánk afelől, hogy az elméletben felállított és felállítható követelmények mint volnának a gyakorlati életben keresztülvihetők, az elmélet mennyiben lenne a gyakorlatban megvalósítható, egyszersmind történjék döntés az ilyen közgyűléseken az egyes vitás kérdésekben.

Bihari Károly titkár nem tartja helyesnek és megokoltnak Markovics Árpád felszólalását. Az a kifogás ugyanis, hogy a válaszmány nem gyakorlati kérdéseket tűzött napirendre, nem áll. Eltekintve a holnapi gyűlésre, „*gyakorlati képzés*“ címmel felvett értekezéstől, a felszólalónak figyelmébe ajánlja, hogy a legelvontabb dolgot is gyakorlativá lehet tenni, ha azt az értekező, a hallgatók gyakorlati szempontból tekintik és ha a vitában résztvevők gyakorlati tanulságokat igyekeznek levonni az elméletből. Így például felszólaló titkár két axiomát ajánl a közgyűlés tagjainak figyelmébe anélkül, hogy azoknak indítvány alakot kölcsönözne, s így az előkészítés hiánya miatt a leszavaztatás veszélyének tenné ki:

I. Minden módszer jogosult. Döntő a növendékek száma és fogyasztásuk természete s foka.

II. Ahol az egyik módszernek létjogosultsága van, ott helytelen a másik. Ez a két tétel is elvontnak látszik és mégis nézete szerint előbb-utóbb gyakorlati kérdések helyes megoldását fogja szülni.

Klúg Péter hosszabban foglalkozik Bihari nyilatkozatával s elfogadja, hogy a módszer mindig a gyermek száma, egyénisége és felfogási képessége szerint kell hogy változzék s így minden módszert többé-kevésbé célravezetőnek tart, kivéve azt, amely nagyon is vegyítve van jellel.

A közgyűlés tudomásul veszi a felszólamlásokat s megbizva a válaszmányt, hogy e felolvasás keretéből egyik vagy másik tételt önálló vitatételnek tűzze ki a jövő közgyűlésre.

9. Az elnök jelenti, hogy a gyűlés folyamán a következő távirati üdvözlések érkeztek:

„Sziveskedjék Budapestén összegyűlt kartársainknak szívélyes üdvözlőnköt tolmácsolni. Sajnáljuk, hogy nem vehetünk részt gyűlésünkön, lélekben azonban ott vagyunk. — Zádor, Hobler.“

„Legmelegebb üdvözlőmet küldöm, munkálkodástokra Isten áldását kívánom. — Gácsér.“

„Nemes fáradságotokat melegen méltányolva, fogadjátok szíves üdvözlőmet és köszönetemet meghívástokért. — Oláh Károly.“

„Tanácskozástoknak jó sikert kívánva, titeket melegen üdvözlünk. Schäffer, Stancel, Hertilla, Herivnák, Fucsek.“

Tudomásul.

— Ezzel a gyűlés d. u. 2 óra után véget ért. —

Folytatólagos jegyzőkönyv. (Budapest, 1905. jun. 12.)

10. Az elnök üdvözlö a megjelenteket és a közgyűlés folytatólagos ülés-szakát megnyitva, felkéri *Scholtz Lajost* a siketnémák gyakorlati képzéséről irt értekezésének megtartására.

Az elnök a közgyűlés nevében köszönetet mond a felolvasónak a körültekintő gondossággal összeállított szakszerű és élvezetes előadásért; kéri a jelenlevőket, hogy észrevételeiket megtenni sziveskedjenek.

Váradí Zsigmond általában helyeselve a mondottakat, indítványozza, történjenek a hozzászólások és állásfoglalások pontonként.

Elfogadtatik.

a) „Az intézetek csak nagyobb városokban helyezendők el.”

E ponthoz hozzászólva, Borbély Sándor konstatálni kívánja, hogy a siketnémák intézetei már a felolvasás előtt is csak nagyobb városokban voltak elhelyezve, annál inkább helyesnek tartja, hogy ez elv továbbra is megmaradjon.

Elfogadtatik.

b) „Minden intézet externátus, vagy vegyes intézmény legyen olyformán, hogy az V—VIII. osztály növendékei mindenkor az intézeten kívül lakjanak.

Klűg Péter e pontra vonatkozólag kijelenti, hogy minden körülmények között csakis az externátusi rendszer hive, de ha már internátusok létesülnek is, semmi körülmények között sem szabad kimondani azt, hogy a kisebbek — kiknek a szülői szeretetre leginkább szükségük van, helyeztessenek inkább az internátusba; viszont a nagyobbaknál ismét a gyakorlati élet megismerése teszi szükségessé a künnlakást. Ez okból, ha már vegyes rendszer dívik valamely intézetben, akkor az internátusba való elhelyezésnél csakis az egyes gyermekek egyéniségére és körülményeire, ne pedig azok korára legyünk tekintettel.

Váradí Zsigmond e tétel feletti határozathozatalnak útját kívánja állani, amennyiben a Temesváron tartott közgyűlés már állást foglalt az intézetek jellege mellett. Két év tapasztalatát kevésnek mondja arra, hogy egy ily nagyfontosságú tárgyban ismét véleményt nyilvánítsunk. Ezért indítványozza: ne vitassuk e kérdést, hanem tartsuk meg az akkori határozatot, mely az I—III. osztály számára az internátus fentartását továbbra is kívánatosnak tartja.

Bihari Károly részletes megokolás után indítványozza:

Mondja ki a közgyűlés, hogy az internátusi intézményt a növendékekre általában károsnak, gazdasági szempontból pedig pazarlásnak tartja. Az internátusokat fenntartó alapítványok, amennyiben nem kifejezetten internátusi célra, hanem általában a siketnémáknak az illető intézetben való kiképeztetésére tétettek, alakíttassanak át externátust fenntartó alapítványokká, az üresen maradó internátusi helyek pedig tantermekké. Így minden alapítványból a mai egy növendék helyett kettő, esetleg három növendék lesz eltartható.

Kegler Ferenc azon meggyőződését nyilvánítja, hogy legyenek az intézetek alsó osztályai internátusok. A Bihari ajánlotta alapító-level módosításokat a gyakorlatban kivihetetlennek tartja.

Wentzel József az intézetek externátusos vagy internátusos volta feletti vitát feleslegesnek mondja. Szerinte inkább arra kellene törekedni, hogy lehetőleg minden siketnéma oktatásban részesüljön.

Mlinkó István szerint a jónak megismerésére nem kell hosszabb idő (10—20 év), miért Váradival szemben az e tárgyban való határozat-hozatalt nem tartja korainak.

Klis Lajos 15 évi tapasztalatára hivatkozva, úgy az internátus, mint az externátus mellett és ellen felhozott érvek nagy részét elméletieknek mondja. Bizonyításai révén azon eredményre jut, hogy a helyes nevelés az internátusban épúgy megvalósítható, mint az externátusban, vagy a vegyes rendszerű intézetekben; miért a már egyszer hozott határozat fentartását kéri.

Bihari Károly bizik a fejlődés törvényében, mely a helyes elveket előbb-utóbb diadalra juttatja. Csak rajtunk múlnak tartja, vajjon a helyes elvek most, vagy később fognak-e győzedelmeskedni.

Markovics Árpád szerint e tétel oly fontos és nagy terjedelmű, hogy azt, mint egy értekezésnek a részét, eredményesen tárgyalni alig lehet. Indítványozza: miután 1903-ban e tárgyban már történt állásfoglalás, térjen a közgyűlés e kérdés felett napirendre.

Szólásra többen nem jelentkeztek, miért az elnök e pontra a zárószó jogát megadja a felolvasónak.

Scholtz Lajos megfelelőbbnek és ami a legfőbb, olcsóbbnak tartja az externátust az internátusnál annyira, hogy igen szeretné, ha a miniszter úr rendelettel lehetetlenné tenné, hogy a jövőben csak egy internátus is keletkezzék. Mindamellett Váradi tagtárssal indítványozza, hogy *pro* vagy *contra* több érvel ellátva hozassék e kérdés, teljesen önálló pontként, egy következő közgyűlés elé.

A közgyűlés a Scholtz—Váradi-féle indítvány értelmében határoz.

c) „Minden intézet 8 (nyolc) felmenő osztályú legyen.“

Egyhangúlag elfogadtatik.

d) „A leány-növendékek minden tantárgyat tanuljanak.“

Vissi János nem ellenzi, ha a leány-növendékek reáltantárgyakat is tanulnak, de nem oly terjedelemben, mint jelenleg a fiúk. Szerinte célszerűbb lenne, ha a reáltantárgyak oktatása a beszéd-tanítás keretében oldatnék meg.

Medgyesi János ellentétet lát abban, ha a gyakorlati képzés hangsúlyozásánál a reáltárgyak bővebb tanítása tűzetik ki célul, mert ezáltal a leányok a gyakorlati kiképzéstől — a kézimunka intenzivebb tanulásától — vonatnak el.

Plichta Béla szerint az érzékű leányok vajmi ritkán társalognak a reáltárgyak keretéből merített eszmékről. Ez szerinte bizonyítéka annak, hogy e leányok reáltárgyak szükségét nem érzik. Ebből következtetést vonva, a siketnéma leányoknál nem tartja indokoltnak a reáltárgyak tanítását különösen akkor, amikor ez a kézimunkatanulás rovására történik.

Wentzel József a siketnémák gyakorlati nevelésének legfőbb részét a beszédre való tanításban látja, miért a reáltárgyaknak a beszéd-tanítás keretében való tanítását kívánatosnak jelzi.

Bihari Károly a leányoknak a reáliáktól való felmentését, jobban

mondva eltiltását a leghatározottabban reakcionárius intézkedésnek tartja. Ugyanannak a szellemnek a kétes dicsőségű munkáját látja benne, amely a női nemet immár évezredek óta mindig alacsonyabb értelmi színvonalra törekszik szorítani a férfiakénál. Holott épen a gyengének tartott nőket kellene a tudás minél több fegyverével ellátunk, ha komolyan vesszük azt az ígéretünket, hogy az életben való boldogulásra akarjuk képesíteni őket. És ha bűn ez a butítás a halló leányokkal szemben, kétszeresen az a mi siketnéma tanítványaink szempontjából, akik épen fogvatkozásuknál fogva még több akadállyal fognak találkozni a létküzdelemben. Elfogadja az előadó javaslatát.

Szabady Géza utal arra; hogy a leányoknak nincs szükségük pl. a tropikus világ állatainak ismeretére. A reáliakból előre meghatározott anyagnak az elvégzése nem emeli a beszédkészséget.

Kabán József azon kérdést veti fel, miért tanuljanak többet a fiúk, mint a leányok? Részletes fejtegetés után elfogadásra ajánlja a felolvasó indítványát.

E ponthoz a jelenlevők részéről több hozzászólás nem történvén, a felolvasó kíván a zárszó jogával élni.

Scholtz Lajos csak annyit jegyez meg, hogy a leányoknak beszéd-tanulása és gyakorlati kiképzése között nincs ellentét, mivel a beszéd-tanulás egyrészt a gyakorlati kiképzésnek egyik legfőbb föltétele, másrészt amiért a leányokat eddig bizonyos tárgyak tanulásától elvontuk: a teljes gyakorlati kiképzést úgy sem értük el.

Ezen hozzászólásokkal e pont ki lévén meritve, a közgyűlés kimondja a szavazattöbbséggel támogatott határozatát, mely szerint helyes, ha a leányok a reáltárgyakat is tanulják.

Klis Lajos elnök engedélyt kér, hogy rövid idei helyettesítésére — az alelnök távolléte folytán — felkérhesse *Borbély Sándort*.
Elfogadtatik.

e) „Törekedjünk arra, hogy minden osztályban csak 10—10 növendék helyeztessék el; figyelembe véve azonban a mai körülményeket, illetékes helyen szorgalmazzuk, hogy egyelőre csak az 1. osztályban a növendék-létszám 10—11-nél több ne legyen. Az I. osztályban, amennyire csak lehetséges, nem okleveles kartárs ne tanítson.“

Klúg Péter, *Borbély Sándor*, *Kabán József*, *Deschenszky Ferenc* és *Wentzel József* felszólalásaikban megegyeznek abban, hogy az első osztály növendékeinek száma 8-nál több ne legyen. Szerintük a két 8—8 növendékű I. osztályból 14—15 növendékkal egy jó II. osztály létesíthető.

Bihari Károly és *Gönczi Gyula* szerint azt, hogy ki vezesse az I. osztályt, minden tantestület a saját hatáskörében intézheti el, miért is erre különleges rendelkezés nem szükséges. Részletesen fejtegetik, hogy nem okleveles kartárs egyáltalán ne tanítson, amiért az utolsó pont elhagyását indítványozzák.

Az elnök *Scholtz Lajos*nak megadja a zárszó jogát.

A *felolvasó* konstatálja, hogy kollegái indítványainál is tovább mentek. Elvileg a fölszólalások ellen semmi kifogása nem lehet. Úgy látja a

fölszólalásokból, hogy az I. osztály növendék-létszámát 8-ban szeretnék megállapíttatni, továbbá azt is, hogy nem okleveles kartárs sehol se tanítson. Igen örülne, ha ez megvalósítható lenne; elvben tehát az indítványokhoz hozzájárul. De mivel azokat a gyakorlatban keresztül vihethőknek nem találja, nem szeretné, ha olyasmit határozna a közgyűlés, a miről előre is meg vagyunk győződve, hogy Ó-Exellentiaja azt ez idő szerint el nem fogadhatja; épen ezért kéri — bár elvileg minden felszólalást helyesel — indítványának változatlan elfogadását.

Az elnök szavazás alá bocsájítja e kérdés eldöntését, mire a közgyűlés azt,

hogy az I. osztályokban 8—8 növendék legyen s utána a II. osztályban 14—15 növendék, valamint, hogy okleveles kartárs lehetőleg ne tanítson, 22 szavazattal határozattá emeli.

f) „A kézügyesítő oktatás helyes alapon nyugszik. Minden fő-növendék tanulja a fa-szlőjdöt; a kertészeti foglalkozás — amely kedélyképzés szempontjából is igen fontos — az intézetekben meghonosíttassék.

Váradi Zsigmond nem tartja helyesnek azon alapot, melyen a kézügyesítő oktatás nyugszik, mert az inkább megközelíti az ipari kiképzést, mintsem hogy elérné a kitűzött célját. A szlőjd alatt játékszerű foglalkoztatást akar sok-sok beszéddel.

Vatter Ferenc szerint a játékszerű szlőjdnek — különösen a fa-szlőjdnél — legfeljebb csak az első csoportban van helye, akkor is csak a gyermek szemében legyen az játék, tulajdonképen pedig előkészület a komoly munkára. A végcél elérése végett a rendszeres haladásnak létjogosultsága van.

Gönczi Gyula bővebb indokolás után indítványozza: készíttessék el a felsőbb osztályok órarendje úgy, hogy a délutánjuk lehetőleg szabad legyen. A fiúk mentessenek fel a kézügyesség alól, e helyett pedig délutánonkint járjanak valamelyes műhelyekbe.

Szabadi Gézárt nem elégíti ki a játékszerű szlőjd, hanem komoly munkát kíván. A gyermeknek a tanulás után pihenésre van szüksége, pedig a mindennapi szlőjd, vagy műhelyekben végzett munka a növendékeknek nem pihenés.

Kegler Ferenc indítványozza e pont következő szövegezését: *A kertészeti foglalkozás, amely kedélyképzés szempontjából is igen fontos, az intézetekben meghonosíttassék.*

Scholtz Lajos indítványának ilyen szövegezésébe szívesen beleegyeznek, mivel elvileg ellentét az ő és Kegler indítványa között nincs.

A közgyűlés elfogadja a Kegler ajánlotta szövegezést.

g) „A jobbmódú siketnémák számára kertészeti szakiskola rendezendő be.“

Klóg Péter az indítvány szövegezéséből a „jobbmódú“ kitétel elhagyását indítványozza.

Kegler Ferenc beható fejtegetéssel bizonyítja, hogy ily különálló szakiskola felesleges.

Wentzel József csatlakozik Kegler nézetéhez, kifejtve, hogy a siketnémák a már meglévő kertészetekben helyeztessenek el.

Scholtz Lajos nem ragaszkodik feltétlenül az új iskola felállításához, amennyiben a célja nem új iskola, hanem a volt növendékek jobb megélhetése. Ha a siketnémák elhelyezése a meglévő szakiskolákban nem jár nehézséggel, ha tényleg el is helyezzük őket, akkor addig is, amíg e képzés eredményét meg nem figyeljük, hozzájárul a felszólaló kartársak indítványához.

Miután a felolvasó is hozzájárult a felszólalók indítványozta módosításhoz, a közgyűlés e tételt ily értelemben magáévá teszi.

h) „A leányok házimunkára szoktattassanak. Oly kézimunkára kevés időt pazaroljanak, amelyből később sem megélni nem tudnak, sem a családi életben hasznát nem veszik. Egyszerűségekre törekedjünk, a paraszt leánynak ne adjunk kalapot a fejére.

Egyhangúlag elfogadtatik.

i) „Az intézetet végzett szegénysorsú leányok számára egy, hazánk valamelyik nagy városában divattermet kellene berendezni, amelyben a varrást, szabást, kalapdíszítést stb-t megtanulhassák. Ha ily divatterem létesítése nehézségekbe ütköznék, akkor a szegény leányokat nőszabóknál helyezzük el.“

Gönczi Gyula helyesli a növendékek további sorsáról való gondoskodást. Kéri a közgyűlést, bizza meg a választmányt ez eszme kiviteli módozatainak tárgyalásával.

Az indítványhoz elvileg mindenki hozzájárul s miután a felolvasó is elfogadja, hogy ez eszme gyakorlati keresztülvitele a választmányra bizassék:

a közgyűlés az indítványt ily módosítással elfogadja.

Az intézetekből kilépett növendékek sorsáról való további gondoskodás eszméje folytán *Bihari Károly* fejtegeti a gyáriparnak a kisipar rovására való térfoglalását; ezzel kapcsolatban a gyáripari munkások helyzetének fokozatos emelkedését a kisiparosok sorsának fokozatos sülyedésével szemben. Rámutat arra a sajnálatos tényre, hogy a végzett növendékek magukra vannak hagyatva, pedig még rászorulnak a támogatásra. Ezek alapján megtoldja az értekezlet letárgyalt pontjait a következőkkel:

1. Növendékeink figyelme hivatásuk fel olyan gyári munkával való megélhetésre, amely munkából a siketség nem zárja ki a munkást.

2. Kormányintézkedéssel alakíttassék a siketnémák részére egy országos munkaközvetítő-intézet, esetleg valamelyik nevelőintézettel kapcsolatban.

A közgyűlés mindkét pontot egyhangú helyesléssel határozattá emeli.

11. *Klis Lajos* elnök átvéve a közgyűlés vezetését, felkéri a titkárt, hogy az egyesületi lap létesítése, illetve a „Szemle“ című lap átvétele tárgyában ismertesse a választmány javaslatát.

Bihari Károly a választmány javaslatáról a következőkben számol be:

A lap előfizetési díja a tagok számára — az eddig fizetett tagsági díjon felül — 7 korona, mások számára 12 korona legyen. Előfizetőül számít 70 tagot (v. ö. e. jegyzőkönyv 5. p.), vagyis 70×7 korona = 490 korona előfizetési összeget, továbbá körülbelül 30 idegen előfizetőt a 12 korona, vagyis 30×12 korona = 360 korona, ami összesen 850 koronát tesz ki.

Kiadások: 12 szám $1\frac{1}{2}$ ívnyi terjedelemben, ivenkint 50 koronát számítva, lenne 900 korona. A lap költségeire tehát 50 koronát kellene pótolni a tagsági díjakból.

Igy tehát, ha a lapra való előfizetést minden tag erkölcsi kötelességének fogja ismerni, a lap megindítása az egyesületre semmi nagyobb anyagi áldozatot nem ró. Tekintve pedig azt, hogy a június hó 10-én tartott választmányi gyűlésen határozatba ment, hogy elegendő lesz, ha a lap terjedelme 1 ívet fog kitenni, akkor a költségösszeg 600 koronára redukálódik. Egyben utal még arra, hogy többen a lap anyagi részének biztosítására az előfizetési díjakat a tagsági díjhoz akarnák csatoltatni. Figyelmezteti a jelenlevőket, hogy ez alapszabálmódosítást igényel, amely módosításra jelenleg nem alkalmas az idő. A választmány ajánlja, hogy az átveendő lap címe „*Magyar Siketnéma-Oktatás*“ legyen s a következő rovatokból álljon: 1. Hivatalos rész. 2. Vezércikk. 3. Szakcikk. 4. Lapszemle. 5. Hírek és vegyesek.

Majd áttér a „Szemle“ szerkesztőivel és kiadóival lapjuk átvételére vonatkozó megállapodások ismertetésére, mely szerint a szerkesztők átadják az egyesületnek a lapot azzal, hogy az esetben, ha az egyesület a lapot tovább megtartani nem akarná, azt (a lapot) nekik köteles visszaadni, továbbá, hogy ha a lapot az 1905. évi január hó 1-től veszi át az egyesület, akkor átadják az összes régi lappéldányokat 200 korona átalányösszegért.

Miután a választmány a beszerzett adatok alapján ez átvételt az egyesületre nézve előnyösnek találta, ajánlja a közgyűlésnek, vegye át a „Szemlét“ a jelenlegi szerkesztők és kiadóktól az általuk tett feltételek mellett.

A lap szellemi irányítására vonatkozólag ajánlja a választmány: válasszon a közgyűlés évről-évre egy szerkesztőt, aki a melléje megválasztandó rovatvezetőkkel gondoskodik a lap anyagáról.

Egyben felemlíti, hogy időközben úgy a volt (Zádor Endre), mint a jelenlegi pénztáros kételyeiket fejezték ki az iránt, hogy az egyesület a lap kiadásait fedezhetné. E felszólalás eredménye a fentebb említett lapterjedelmi redukálás.

Felolvassa *Gönczi Gyula* indítványát, melyet a tárgyi összefüggés folytán nem az indítványok során, hanem e helyen kér tárgyaltatni.

Az indítványozó azt ajánlja, jusson az egyesület megállapodásra a „Szemle“ kiadóival, mely szerint fizetne nekik évenként 300 koronát, mely szubvenciós összegért kötelesek a lapot teljesen az egyesület intenciói szerint szerkeszteni.

Ezekben ismertetve a lapátvétel ügyét, kéri a közgyűlés tagjait, hogy mielőtt állást foglalnának, a választmány javaslata mellett vagy ellene szavaznának, vessenek számot elsősorban önmagukkal. *A sajtó hatalom. A sajtó fegyver.* A kis gyermek is vágyik hatalomra, az ő

kivánságai között is első helyen áll a puska. Addig sir utána, míg meg nem kapja. És itt a sirás mutatja meg, hogy az a kis ember még gyermek, akinek a kezébe csak játékpuska való.

A sirás helyébe a felnőtt embereknél lép a panaszkodás. Aki csak panaszkodni tud, annak a kezébe nem való a komoly fegyver — a sajtó. Csak kárt tehetne véle magában és másokban is. Vessen számot tehát ki-ki önmagával: elérkezett-e már a fejlődésnek ama fokára, amelyen haszonnal tudja forgatni ezt a kézbeveendő fegyvert.

Ha a siránkozás, a panaszkodás helyett az öntudatos, önérzetes komoly munkára való törekvés vágya él valamennyiünkben, akkor fogadjuk el a választmány javaslatát. Ellenkező esetben pedig szavazzuk le, várjunk és — panaszkodjunk tovább!

A titkár tetszéssel fogadott szavai után *Gönczi Gyula* okolja meg beadott indítványát, melyet azon — több kartársnál is tapasztalt — aggodalom hatása alatt irt, hogy az egyesület még nem elég erős a lap költségeinek bírására.

Klug Péter a Gönczi-féle indítvány esetleges elfogadásában vesztélyt lát. Már a szükséges egyetértés céljából jönnek tartja annak tisztázását, hogy tulajdonképen kié is legyen a lap. A választmány javaslatát elég reálisnak mondja.

Wentzel József szintén nem csatlakozik Gönczi indítványához. A titkár ismertetésére vonatkoztatva kijelenti, hogy ő nem akarja módosíttatni az alapszabályokat, hanem egyszerű határozathozattal kérné kötelezni a tagokat, hogy tagsági díj címen 12 koronát fizessenek. Egyben megjegyzi, hogy egy ideális egyesületnek — mint amilyen a mienk — nem kell fegyver.

Klis Lajos elnök nem hiszi és nem hiheti el, hogy külön óvóintézkedések kellenének annak biztosítására, hogy a tagok kötelességeiket teljesítsék. Szükségesnek látja azonban utalni azon körülményre, hogy míg eddig, ha az előfizetési díjak elegendőnek nem bizonyultak, a szerkesztő-kiadók fedezték a költségeket, most, hogy az egyesület átveszi a lapot, a szerkesztő pusztán a szellemi részről gondoskodik. Mi lesz tehát azon esetben, ha pl. az előfizetési díjak késedelmes beküldése, vagy más előre nem látható körülmények folytán esetleges deficit lesz s az egyesület más jövedelmeiből a kiadásokat fedezni nem lenne képes?

A lapnak egy ives terjedelmét kevesli, mert sok az anyag s így nem ártana, ha $1\frac{1}{2}$ ivnyinek tervezetnék.

Klug Péter azon nézetét fejezi ki, hogy az esetben, ha a lap önnönmagát fenn nem tarthatja és anyagi áldozatokat követel, az megszegényítő lenne; ép azért elégedjünk meg kevesebb terjedelemmel. Ne a *mennyi*, hanem a *mi* legyen a főcélunk.

A Wentzel-féle tagsági és előfizetési díjsszevonást nem tartja lehetségesnek.

Kabán József szintén nem a terjedelmet tartja a főnek, hanem a tartalmat. Célszerűnek tartja, ha a lap az egyesületé, mert akkor nem vádolható személyes iránnyal és előmozdítja az egyesület tagjainak egy szív és egy lélekkel való egyesülését. Majd figyelembe véve az elnök és mások, a létesítendő lap anyagi ügyeit illető aggodalmait,

kijelenti, miszerint erősen hiszi és tudja, hogy mint ő, úgy többen azon gondolatlanul foglalkoznak, miszerint ha a szükség úgy kívánná, tehetségükhöz képest a legmesszebbmenő támogatásban részesítenék a lapot, mely támogatást a maga részéről ezennel nyíltan és ünnepelesen meg is ígér.*)

A lelkesedéssel mondott szavak nem maradtak hatás nélkül.

Nagy Péter ennek hatása alatt tárgytalannak tartja aggodalmát, melyet mint egyesületi pénztáros kifejtett.

Gönczi Gyula azon tetszésből, amelyben Kabán szavai fogadtattak s azon érzelmekből, melyeket e beszéd az egyesekből és össze-
sekből kiváltott, érzi, hogy a kételkedésszülte indítványa tárgytalan, miért azt visszavonja.

Váradi Zsigmond üdvözli Kabánt, mivel sikerült beszédével a kételyeket eloszlatnia.

Medgyesi János szükségesnek tartja a figyelmet a következőkre felhívni:

Mi legyen azokkal, akik az idénre a lapot évi 8 koronával fizették elő?

Mi történik azon idegen előfizetőkkel, akik a lapra, mint Szemlére fizettek elő?

E tárgy a hozzászólásokkal ki lévén meritve, a közgyűlés elfogadva a választmány javaslatát, a következőket határozza.

1. Az egyesület átveszi a „Szemlét“ a jelenlegi kiadóktól, a meglevő példányokkal együtt, 200 korona átalányösszegért 1905. január hó 1-től.

2. A lap címe „Magyar Siketnéma-Oktatás.“

3. Az egyesület minden tagjának erkölcsi kötelessége a lapot úgy anyagilag, mint erkölcsileg támogatni.

4. Azon tagtársak, akik a „Szemlére“ az idén 8 koronával fizettek elő, azoknak 1 korona a jövő évi előfizetésre átszámitatik.

5. Az idegen előfizetők felszólíttatnak, óhajtják-e a Szemle folytatásaként a „Magyar Siketnéma-Oktatás“-t, ha nem, akkor nekik az előfizetési díj visszaadatik.

6. A lap terjedelme 1 ivnél kevesebb nem lehet.

7. A lap a következő rovatokból fog állani: a) Hivatalos rész. b) Vezércikk. c) Szakcikk. d) Lapszemle. e) Hírek és vegyesek.

8. A lap szellemi irányítására a közgyűlés szerkesztőt választ, ki mellé rovatvezetőket ad. A rovatvezetőket a közgyűlés a szerkesztő javaslatára választja.

9. A szerkesztő és rovatvezetők megbízatása közgyűléstől közgyűlésig tart.

10. A szerkesztőnek az egyesülethez és a rovatvezetőkhöz való viszonyát egy, a választmány által kidolgozandó ügyrend fogja szabályozni.

*) A nemes példa hatása alatt hasonló ígéretet tettek még *Klis Lajos*, *Klug Péter* és mások. Szerk.

11. Miután a közgyűlés többször június hóban tartatik meg, az esetleges változások alkalmával pedig a lap július hó 1-én meg nem jelenhetik, a szerkesztőnek szabadságában áll egy — a szünidei hónapokra szóló — kettős példánynak a megjelentetése.

12. Azon esetben, ha az egyesület a lapot bármely ok miatt továbbra megtartani nem akarná, köteles azt a jelenlegi szerkesztő-kiadóknak visszaadni.

13. A közgyűlés a bizalmas előértekezleten történt megállapodás szerint a lap szerkesztőjéül *Németh Lászlót* választja meg.

14. A megválasztott szerkesztő javaslatára a közgyűlés a „Hivatalos rész” című rovat vezetésére az egyesület *titkárát* választotta meg, a többi rovatok vezetésére pedig a következők választottak meg: *Borbély Sándor, Deschenszky Ferenc, Gácsér József, Gönczi Gyula, Klug Péter* és *Völker József*.

Az elnök kérésére *Szotfrid József* a számvizsgálók nevében jelenti, hogy a bevételeket és kiadásokat tételről-tételre megvizsgálták, a 343 kor. 96 fill. bevétellel szemben kitüntetett 221 kor. 29 fill. kiadás után maradó 122 kor. 67 fill. pénztári maradvány helyesnek találtatott.

A közgyűlés a számvizsgálók javaslatára a pénztárnoknak köszönetet mond és a felmentvényt megadja.

12. Miután a lap megindítása körüli bevételek és kiadások elfogadható realitással meg nem állapíthatók, a közgyűlés részletes költségvetést nem készít, hanem

felhatalmazza a választmányt a kiadások fedezésére szükséges összeg kiutalványozására.

13. Az elnök jelentése szerint két indítvány adatott be, melyek közül a Gönczi Gyula-féle a lap átvételénél már letárgyaltatott.

Völker József indítványozza, hogy a választmányi üléseken tartott értekezések, felolvasások alaptételeit mindenkor a közgyűlésen is tárgyalni, illetőleg megvitatni lehessen.

Elfogadjatik.

14. Az elnök úgy a maga, mint tisztársai nevében köszöni a közgyűlés bizalmát, melynek következtében a lefolyt évben az egyesület ügyeit irányíthatták és intézhették. Bejelenti a maga, valamint az egész tisztikarnak állásáról való lemondását, kéri a közgyűlést, hogy új tisztikart választani sziveskedjék. Felkéri *Nécsey Jánost*, elnökölne mint kor-elnök s melléje a szavazatszedő bizottság tagjaiul ajánlja *Mlinkó Istvánt, Medgyesi Jánost* és *Kegler Ferencet*.

A közgyűlés a leköszönt tisztviselőknek végzett munkálkodásukért köszönetet mond s *Várad* *Zsigmond* indítványára a régi tisztikart közfelkiáltással újból megválasztja.

Bihari Károly titkár utal arra, hogy a siketnémák jogvédelmében akar nagyobb tevékenységet kifejteni s így nem a munkától való húzódás, hanem túlterheltség miatt leköszön titkári állásáról s utódjául *Deschenszky Ferencet* ajánlja.

A választmányi tagok és a számvizsgálók választása is megtörténvén, a korelnök a következőkben hirdeti ki az eredményt:

Elnök: Klis Lajos.

Alelnök: Németh László.

Titkár: Deschenszky Ferenc.

Jegyző: Vatter Ferenc.

Pénztárnok: Nagy Péter.

Számvizsgálók:

Markovics Árpád.

Szotfrid József.

Válek János.

Választmányi tagok:

Borbély Sándor.

Bihari Károly.

Klóg Péter.

Gácsér József.

Váradi Zsigmond.

Medgyesi János.

Völker József (póttag).

Istenes Károly (póttag).

15. *Nécsey János* mielőtt a koránál fogva viselt tisztséget visszaadná az elnöknek, indítványozza: szavazzon a közgyűlés Bihari Károlynak buzgó titkári működéséért jegyzőkönyvi köszönetet.

Egyhangú helyesléssel elfogadtatik.

16. A jövő évi rendes közgyűlés helyének és idejének a meghatározása

a választmányra bízatik.

K. m. f.

Klis Lajos

elnök.

Vatter Ferenc

jegyző.

Titkári jelentés az 1904—5. évről.

A Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének 1905. évi közgyűlésén előterjesztette

Bihari Károly titkár.

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Egyesületünk negyedik évi működéséről számolok be röviden, a főbb események megemlítésével a következőkben:

1. A szegedi közgyűlés határozatait a választmány végrehajtotta.

2. Évi felterjesztést szerkesztettünk és ezt a közoktatásügyi miniszter úrnak küldöttséggel átnyújtottuk. Sajnos, az évi felterjesztésben foglalt eszmék gyakorlati megvalósítására ma még nem tudunk rámutatni.

3. Évkönyvet adtunk ki; ezt az egyesület valamennyi tagjának megküldöttük. A közoktatásügyi miniszter úrnak és ügyosztályunk vezetőségének pedig küldöttségileg adtuk át.

4. Zsilinszky Mihály közoktatásügyi államtitkárt működésének 10 éves jubileuma és az Ő-Felsége részéről ért magas kitüntetése alkalmából a magyar siketnéma-oktatásügy munkásai nevében felirattal

üdvözöltük. Rendkívül meglehangú levélben érkezett üdvözetünkre a válasz.

5. Dr. Náray-Szabó Sándor osztálytanácsos urat, ügyosztályunk vezetőjét, Ó-Felsege részéről történt magas kitüntetése alkalmából küldöttséggel üdvözöltük.

6. Választmányunk öt gyűlést tartott; és pedig: 1904. június 12-én, Vác-on; december 29-én, Kecskeméten; 1905. március 7-én, április 22-én, június 10-én Budapesten.

7. Egyesületi lap alapításával, illetve a Szemle átvételével négy gyűlésen foglalkoztunk. Eredmény: a mostani közgyűlés tárgysorozatának 9. pontja.

8. Kartársainkat az állami tisztviselők egyesületébe való belépésre körlevélben buzdítottuk.

9. Értesülvén a választmány arról, hogy a siketnéma munkásokat a biztosító-társaságok baleset ellen biztosítani nem akarják, — mivel erre a biztosító-társaságok nem kényszeríthők, megtettük az első lépéseket az iránt, hogy a méltányosságból kiindulva, ez a kérdés a siketnéma munkások javára kielégítő megoldást nyerjen.

10. A szegedi tanártestület indítványozta, hogy a közgyűlésre kitűzött szakkérdések egy hónappal a közgyűlés előtt teljes egészükben közlendők legyenek. A közgyűlésen pedig csak az értekezés magva olvassék fel és mindjárt a vita következék. A választmány az eddigi gyakorlat mellett döntött, mely szerint az értekezés főbb pontjai csatoltatnak a közgyűlési meghívóhoz.

11. Indítvány érkezett be az iránt, hogy a Debrecenben meghonosított szeretet-vasárnap általánosítása céljából az egyesület indítson országos mozgalmat. A választmány a növendékek anyagi segítségét s így a mondott mozgalom megcsinálását az egyes felügyelő-bizottságok hatáskörébe valónak véli.

12. A jelen közgyűlés előkészítésével is kellett foglalkoznunk. A jolsvaiak ajánlatára a választmány a közgyűléstől reá ruházott joggal a gömörmegyei Murányvárt jelölte meg a közgyűlés helyéül. Közbejött akadályok kényszerítették a választmány tagjait arra, hogy az előbbi határozat megváltoztatásával Budapestet jelöljék meg az idej közgyűlés helye gyanánt.

13. Tagfelvétel majdnem minden választmányi ülésen történt. Egyesületünkbe rendes tagokul felvették:

Weiser Adél Vác,
Lichtensteiger József Eger,
Sommer Gyula Vác,
Kreupl Sarolta Budapest,
Szabadi Géza Budapest,
Puha László Budapest,
Lázár Pál Budapest,
Plichta Béla Szeged,

Wolkóber János Vác,
Ábrahám János Arad,
Török Sándor Temesvár,
Schwanner Gyula Kecskemét,
Pápay Mariska Vác,
Schreiner Miklós Vác,
Vissy János Vác,
Záborszky Árpád Vác.

Összesen tizenhat kartárs. A mult évi jelentésem szerint a rendes tagok száma 58 volt; ez a szám 1 kilépéssel és 1 leirással leapadt 56-ra, de 16 új taggal a rendes tagok száma 72-re emelkedett. Egyesü-

letünknek tehát ez idő szerint van 1 dísz-, 1 pártoló- és 72 rendes tagja.

14. Választmányi gyűléseinket az eddigi gyakorlat szerint a lefolyt évben is szakértekezések előadásával és megvitatásával kötöttük össze.

Igy a kecskeméti gyűlésen Borbély Sándor kartárs *a szónak, jelnek és írásnak a fogalomhoz való viszonyáról értekezett*. Ugyancsak ő és ugyanott *a szóragozást és szóvonzást* feltűntető 9 táblát mutatott be, mint általa szerkesztett új taneszközt.

Medgyesi János kartárs „*A játék a siketnémák beszédtanításának szolgálatában*“ címmel tartott a budapesti választmányi gyűlések egyikén, március 7-én elméleti, másikán pedig, április 22-én gyakorlati előadást.

A választmány határozatai körlevelekben közöltettek a tanártestületekkel. Az értekezések a szaklapban hozattak nyilvánosságra.

*

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Számolva a rendelkezésre álló idő rövidegével, csak vázlatát rajzoltam meg a lefolyt esztendő munkájának. Csak a száraz tényeket soroltam fel. Legyen szabad remélnem, hogy éppen a tények fogják meggyőzni a m. t. közgyűlést arról, hogy igyekeztünk betölteni a magunkra vállalt tiszteletet; hogy egyesületünk, ha csak egy porszemnyivel is, de hozzájárult a jövő siketnéma-oktatás ideális épületéhez.

Nagyon hosszú és küzdelmes út vár még reánk, a fejlődés útja, amelynek beláthatatlan a vége. Sok akadályt kell elhárítanunk az útból, melyek a részint bennünk, részint másokban meglevő előítéletek, megszokás, tájékozatlanság, nemtörődömség, sőt itt-ott még rosszakarát alakjában is jelentkeznek. Én bizom nem magamban, nem magunkban, sőt nem is másokban, hanem bizom a fejlődés törvényében, amelynek mi is, egyesületünk is, oktatásügyünk is alá van vetve: hogy ha lassan is, de biztosan haladnak a tökéletes felé. Mert ha a meglevő irány nem jó, előbb-utóbb meg fog semmisülni, hogy átadja helyét a jobbnak.

A m. t. Közgyűlés hivatása, hogy ítéljen: helyes úton, jó irányban haladt-e és egyáltalában haladt-e egyesületünk a lefolyt évben?

A siketnémák gyakorlati kiképzése.*)

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Összejöttünk, egybegyűltünk hazánknak oly öreg és mégis ifjú fővárosában, hogy egy, hazánkban már oly régen elültetett magnak még ma is kicsiny fáját megöntözzük.

Budapest — siketnéma-oktatás; egy város — egy eszme és mégis mindkettőnek fejlődésében mennyi a hasonlatosság!

*) Felolvasatott a „Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületé”-nek 1905. évi rendes közgyűlésén.

Budapest régi voltát alig néhány emlék őrzi, épen úgy, miként oktatásügyünknek is aránylag nagy multja csak egyetlen helyhez fűződik. És miként szép fővárosunk felvirágzása csak a jelen koré: azonképen inkább keresnők a siketnéma-oktatás gyorsabb fejlődését a régebbi korban.

Csak hogy oktatásügyünk fejlettsége már csak ott tart, ahol Budapesté ezelőtt 50 évvel volt. De valamint e város felvirágzása az utóbbi időben valósággal nagyszerű, úgy a siketnéma-tanítás, az embermentés e magasztos eszméjének mai haladásából ítélve — hatalmas fejlettségről és elterjedtségről fog tanúskodni néhány évtíz múlva.

De hogyan ne! Hiszen eszménk hirdetéséhez minden szót a szeretet szótárából válogathatunk.

Már pedig bármi eszme a szeretet nélkül elpusztul, de minden eszme a szeretet által örökéletűvé leszen.

Az én kezembe is a tollat, ajkamra a szót a növendékeink iránti szeretet adta és az a céloom, vajha tanulmányaikat végzett növendékeink megélhetési viszonyainak javításához egy szemernyivel én is hozzájárulhatnék!

Épen azért a külföld s hazánk gazdasági fejlettsége között néhány összehasonlítást teszek, hogy hazánk megélhetési viszonyaira mutathassak rá s így nagyjából feltárjam azokat az életpályákat, amelyeken a tanult siketnéma általában véve leginkább boldogulhat.

Eszmék biz ezek, m. t. Közgyűlés! Helyes úton járok-e, nem-e? az Önök bölcs ítélete fogja megmondani. Ha azonban megvalósításukat jelenleg csak a pénz kérdése gátolná: nem kételkedem győzelmükben. Mert az oly eszméknek, amelyekben igazság és szeretet vagyon: előbb vagy utóbb, de győzedelmeskedniök kell.

Eszméimet bár bizonyos értelemben az idealizmus köntösébe öltöztettem: a szövetet e köntöshöz a szorgos megfigyelés, a tapasztalat szolgáltatta.

Tehát nem kívánok Phaethon szerepére vállalkozni, mert amidőn megjelölöm a célt, amely felé törekednünk kell: másrészt nem hagyom figyelmen kívül oktatásügyünk mai állapotát sem. Mert csak a meglévő fokozatos fejlesztésével érhetjük el a messze célt.

Az idealizmust azonban sohase hagyom el. Semmi anyagi érdek úgy nem serkenti munkára az embert, mint az idealizmus. Az emberek sokasága pedig a nemzetet képezi. S valóban, a történelem bizonyítja, hogy nemzet idealizmus nélkül csak sülyedésre képes, viszont az idealizmus tett naggyá minden nemzetet. Ime, hazánk a negyvenes években. Dicső, tettekben oly gazdag kor! És ha az idealizmus szülte erőt egy nálánál nagyobb erő a tevékenységben meg nem bénítja: a műveltségnek és az anyagi gazdagságnak és talán oktatásügyünknek is mily magas fokán állhatnánk!

Az idealizmusnak köszöni jólétét, gazdagságát, műveltségét a világ leghatalmasabb állama: az Egyesült Államok.

Hogy e gazdagság mekkora, néhány adattal igazolom.

Hazánkban a művelt föld 0.3 millió km.², az Egyesült Államokban 1.4 millió km.², vagyis nem egészen ötszöröse a művelés alatt álló magyar földnek, mégis — a számokat mellőzve — a mi gazdál-

kodásunk eredménye sokkal kisebb — aránylag is — az E. Államoknál; az állatnevelésnél — sajnos — a különbség még nagyobb, ha pedig a bányai és ipari termékeket is figyelembe vesszük, a mi gazdagságunk az Egyesült Államoké mellett rendkívüli szegénységnek látszik. Anglia is több mint háromszorta oly gazdag hazánknál és Franciaország, majd Németország is sokkal gazdagabbak. És mégis szegény hazánkban — gondolnók: a pénznek nagy értéke van — az ételneműek csak alig valamivel olcsóbbak, mint az említett gazdag államokban, de drágábbak, mint az E. Államokban.

Ebből egyrészt azt látjuk, hogy hazánkban a megélhetési viszonyok egyáltalában nem kedvezők, másrészt azonban azt a jogos reményt ébreszthetik minden magyar emberben, hogy e viszonyok javíthatók, hiszen hazánkat mindenkor — s nem ok nélkül — tejjel-mézszel folyó Kánaánnak tartották.

Mi — amidőn növendékeinknek az életre való előkészítéséről szólunk — természetesen csakis a mai viszonyokat tekinthetjük. Ma pedig még az ép, de szegény ember, vagyis az olyan, akinek a mindennapi szükségletek megkereséséhez csak a tőke hiányával kell megküzdenie, sem ehetik vajjal vastagon megkent kenyeret! mennyivel szűkösebben kell élnie a siketnémának, akinek a nehéz megélhetési viszonyok közepette nemcsak a szegénységével, hanem a siketség folytán nem egy akadállyal kell még megküzdenie!

Siketnémáinknak tehát van mivel megküzdeniök az életben. Intézeteink pedig, nagyon helyesen, arra akarják nevelni növendékeiket, hogy majdan az életküzdelemekben ők legyenek a győztesek.

Elérjük-e ezt a célt ma? Vajjon szellemi intelligenciájuk, beszélni tudásuk, munkakedvük és ügyességük akkora-e növendékeinknek, hogy az életben könnyebben vagy nehezebben, de boldogulnak-e?

Bizonyos eredményekre feltétlenül rámutathatunk, bár sokat kell még tennünk, hogy célunkat elérhessük.

Általában az a tapasztalatom, hogy az intézetből kikerült növendékek beszélni tudása még mindig nem elegendő, a leányok pedig az életbe nem lépnek ki úgy, hogy kenyerüket mint varrónők megkereshessék.

Csak néhány példát kívánok felsorolni, amelyeket Debrecenben tapasztaltam.

Egy könyvkötősegédet elbocsát a mester, mert nem lehet vele beszélni, egy kéményseprő-segéd ugyanezért kénytelen kenyerét otthagyni, pedig már családja is van. Egy leány mint cseléd él meg, egy másik leány — aki egy intézetet teljesen elvégzett — ezt a mindennapi kérdést még nyelvtanilag sem tudta helyesen kimondani: Hány óra van most? E helyett annyit értettem beszédjéből, hogy: *órákor!* Azt azonban, hogy divatos, nem divatos, igen jól tudta. Megint egy leány, aki 7 osztályt végzett, már mint kóborló leány jószívű embebreknél tengette életét s ki tudja, hova süllyed, ha igazgatóm ajánlása folytán közoktatásügyi miniszterünk Önagym. a szegény teremtésről nem gondoskodik. Persze ez a leány is a varrásban csak ott tartott, hogy tanulólánynak egy nőszabónál felvették volna, ha érte valaki fizetett volna.

Szükségesnek tartottam e néhány eset felsorolását, mert kedves kartársaim, ha valamelyik tanításról, úgy a mienkről igazában azt mondhatjuk, hogy munkánk eredményéről nem az iskolában, de az életben kell meggyőződünk.

Azt mondom tehát, amit különben mindnyájan tudunk, hogy növendékeinknek csak egy részét, csak a kisebbik részét képesítjük arra, amire valamennyit akarjuk képesíteni, t. i., hogy: beszélni, gondolkodni és dolgozni tudó becsületes polgárai legyenek e hazának.

E célunk eléréséhez azonban, mint minden cél eléréséhez, bizonyos eszközök szükségesek. Ha ez eszközök hiányzanak, bármilyen szorgalommal és buzgalommal is csak fél eredményt érhetünk el. S itt az illetékes tényezőket mindenek fölött arról kell meggyőznünk, hogy a hatosztályú intézetek céljukat el nem érhetik. Meg kell győznünk mindenkit, akinek oktatásügyünk irányításában szerepe van, miként intézeteinknek egyik célja nemcsak az, hogy a növendékeknek az élőbeszédet úgy-ahogy megtanítsák, hanem hogy ez élőbeszéd felnőtt korukban is a kenyérért való küzdelemben egyik drága és féltékenyen őrzött kincsük maradjon. Hogy pedig a beszélni-tudásuk megmaradjon, ezt a drága kincsüket a későbbi korukban is megtarthassák, ahhoz természetesen az szükséges, hogy már az életbe ezzel a kincsel küldjük őket. Ha a siketnéma a beszédet csak félig-meddig tudja, e féltudás az életben nemcsak hogy nem fog gyarapodni, hanem ellenkezőleg, elpusztul, miként az a fa, amelyet bár jó földre ültettek, vízzel is öntöznek, de világosságot nem engednek hozzá.

Kérdem pedig, kedves Kollegám: nm. Kormányunk és a társadalom anyagi segélyezésének, valamint verejtékes munkánknek eredménye csak annyi legyen-e, hogy a nem beszélő siketnémát a társadalomnak megint — úgyszólván — mint nem beszélő, de igen gyakran bizonyos úrhatnámsági szokásokat elsajátított siketnémát adjuk vissza?

Vagy talán bennünk van a hiba? Talán megvalósíthatnók a ránk bizott feladatot hat év alatt is? Siketnémát beszélni, fogalmazni tudó emberré kiképezni úgy, hogy e mellett még a fiúkat az iparos pályákra alaposan elkészítsük, a leányokat mint egyes varrónőket 6 évi képzés után az intézetből elbocsássuk: képtelenség. Azért olyan könnyű munkánk eredményét bírálgatni, azért mondják, hogy növendékeink az életben nem tudnak beszélni, nem tudnak fogalmazni. S aki az okot nem keresi, azt mondja: bennünk a hiba.

Ma, amidőn 15 növendéklétszámmal oly sokat ígérünk megvalósítani, mindig eszembe jutnak az angolok, akik a „civilizáció szent nevében“ akarják művelté tenni a négereket. A képzés persze nem alapos és a szegény néger — mit tehet ő róla? — néhány angol szó mellett a külső cícomát, meg az élvezeteket veszi át művelőitől leginkább, amiből édes-kevés haszna van. Intézeteink sem tudják 6 év alatt a nyelv belső szerkezetét és a műveltség csak aránylagos tartalmát is megadni növendékeiknek. Iskoláink akkor kénytelenek növendékeiket az életbe bocsátani, amikor a műveltségben még csak ott tartanak, hogy csak a külsőségekben utánozzák azokat, akiket maguk előtt látnak. Az ilyen gyermekeket nem mentettük meg az életnek, az ilyen gyermeknek az intézet gyakran nemcsak hogy nem áldása, de

átka. Mert akkor taszítjuk ki az életbe, amikor már bizonyos vágyai, kívánságai — hogy úgy mondjam: igényei — néki is volnának, de ez igényeket saját munkájával kielégíteni nem tudja, feltanultságánál fogva pedig a kínálkozó élvezetek és támadó vágyak között okosan válogatni még nem tud. Az eredményt fentebb néhány példával már vázoltam.

Nagy akadály a növendékeink alaposabb kiképzésének a nagy növendéklétszám. 15 siketnéma annyi az első osztályban, mint épérékűből száz. És e növendéksereget rábizzuk gyakran egy másodéves hallgatóra, hogy 5 vagy 6 hónap alatt 15 siketnémánál valamennyi hangot kifejlesszen! Az ilyen osztály növendékeiről gyakran előre is azt mondhatjuk, hogy jól beszélni sohasem tanulnak meg. Mert a siketnémának — általában! — szebb kiejtése soha nem lesz, mint amilyen az első osztályban volt. Már pedig oly embertől, akinek elméleti tudása kevés, gyakorlati ismerete majdnem semmi: kívánni sem lehet, hogy kevés idő alatt igen népes osztályban szép hangot produkáljon.

Pedig sem időt, sem fáradságot, sem költséget nem szabad kimélni, hogy a siketnéma kiejtése tűrhető legyen; mert ha embertársai meg nem értik a beszédjét, lehet nyelvismerete egyébként bármily tökéletes, tudásának kevés hasznát fogja venni, mivel ahhoz, hogy a beszédnek hasznát vegye, nemcsak az szükséges, hogy legyen kivel beszélni, de az, hogy legyen — aki megértse.

Ha a siketnémák beszédre való tanításának nagy, szinte bámulatos komoly célját akarjuk az intézet programmjává tenni: úgy a növendékek mai létszámát le kell szállítani, a 8 évi képzést minden intézet kötelességévé tenni, a közoktatásügyi miniszter urat pedig meg kell győznünk arról is, hogy a siketnémákat beszélni megtanítani nagy művészet és hogy e művészet megvalósítására nagy tudás szükséges, amelynek most még nem egészen vagyunk birtokában.

Épen azért arra kell törekednünk, hogy minden 8, felmenő osztályú intézet alsó 4 osztályában 10-nél, felső 4 osztályában 12-nél több növendék egy-egy tanfolyamban ne legyen, a tanárok pedig alapos képzésben részesülhessenek.

Tekintetbe véve azonban a mai viszonyokat — e viszonyokat mindnyájan ismerjük — első kötelességünk megkérni a miniszter úr Önagyméltóságát, hogy a 10—10 növendékes parallel osztályok felállítását engedélyezze és hogy az első osztályban csak képesített tanár tanítson.

Ha pedig a II. osztályba csak azokat a növendékeket bocsátjuk át, akiknek úgy a kiejtése jó, valamint akik a tanított szókat és kifejezéseket megértették és meg is tartották: akkor az így átbocsátott 15 növendékekkel sokkal inkább fogunk boldogulni, mint a ma gyakran átbótában előkészített 12—13 növendékekkel. Így tehát az I. oszt. növendékei a II., esetleg a III. osztályban már egy osztályba volnának összegyűjthetők.

A parallel osztályok növendékeit csoportokra ne a tehetség szerint válasszuk szét. Mert bizonyos, hogy a felsőbb osztályokban úgyszólván együtt fogjuk őket tanítani. Ha pedig a kiválogatott, jó tehetségű gyermekek 2, 3 vagy több éven át külön tanultak, a különbség ezek, meg a megbélyegzett buták között évről-évről nagyobb lesz, úgy hogy — mond-

juk — ha a IV. vagy V. osztályban egy tanár fogja tanítani, valóban két különböző fokú osztállyal kell foglalkoznia. A szegény gyengetehetségűek hamarosan el-elmaradoznak és sokra kénytelenek vagyunk azt mondani, hogy: csak bizonyos fokig voltak képezhetők.

A gyermekek beszédtanítását is gyakorlati szempontból bírálván, annyit kívánok még felemlíteni, hogy a leánynövendékek minden osztályban minden tárgyat tanuljanak, épen úgy, mint a fiúk. Vagy olyan jól tudnak-e a mi növendékeink beszélni, hogy a beszédtanítás alól könnyen felmenthetőek? Dehogy tudnak! Ma azon a címen cselekeszszük ezt, hogy az így nyert órákban is kézimunkákat tanulván: mint jó szabónők, varrónők hagyassák el az intézetet. Ezt a célt azonban nem érjük el, aminthogy intézetben bajos is jó varrónőt képezni.

Épen azért himegzenek a mi leányaink kevesebbet, de tanuljanak minden tárgyat, mert növendékeink beszélni-tudását oly célért, amelyet el nem érünk, nem szabad csökkentenünk.

Es ha ékesszóló volnék, szavam minden csengését, az okok minden erejét csak arra használnám fel, hogy a siketnémák beszédre való tanításának lehetőségét országnak-világnak hirdessem; szólanék azokhoz, akik oktatásügyünk irányítására hivatva vannak, hogy a siketnémák nagy része — igen is — a társadalomnak mint beszélni és dolgozni tudó emberek adhatók vissza, csak az eszközöket ne sajnálják kezeinkbe adni. Mert megfelelő eszközök nélkül az eredmény csak olyan lehet, mint azé a hadvezéré, akit hazája országot hódító hadjáratra küld és a vezérnek ad is katonát, sőt valamelyes kenyeret is, de az ágyúkat és a puskák felét otthon a raktárakba zárják.

Ezek után, m. t. Közgyűlés, növendékeinknek a munkára való szoktatásáról óhajtának egyet-mást elmondani.

Felolvasásom bevezető részében bátor voltam kedves kartársaim szives figyelmét arra a körülményre felhívni, miként a mézzel-tejjel folyó Kánaánban a megélhetési viszonyok nem épen kedvezők. Némáinkat pedig hozzánk hasonlatos magyar emberekké neveljük, akik e gazdag és mégis oly szegény Kánaánban kell, hogy kenyerüket — és a mi szívünk óhaja szerint ne épen keserű kenyerüket — megkeressék.

A kenyeret csak munkáért adják, tehát a siketnémának is — még pedig alaposan — dolgoznia kell az életben.

Igy tehát az a kötelességünk, hogy dolgozni tanítsuk meg őket. Igen, növendékeink az intézetbe lépésük első napjától kezdve tanulmányaik befejeztéig dolgozzanak, dolgozzanak és szabad idejükben mindig dolgozzanak.

Mert aki dolgozik, megszokja a munkát; aki megszokta, meg is szereti a munkát olyannyira, hogy semmittevással élni sem szeret.

Növendékeinknek tehát már az intézetben is sokat kell dolgozniok. Minthogy pedig fiúnövendékeink nagyobb része iparosként fogja — csak kisebbik része lehet földmivessé, kertésszé — kenyerét megkeresni, a leányokból pedig elsősorban családanyát, másodsorban varrónőt, diszitőnt kell nevelnünk: intézeteket csak oly helyeken célszerű felállítani, amelyekben az ipar hazai viszonyaink szerint kiválóan fejlett. Tehát egyes vidékek nagyobb középpontjaiban, a nagyobb városokban.

Mint hogy pedig növendékeinket az életnek akarjuk nevelni, csak igen természetesen találom, ha őket úgy helyezzük el, hogy az életet meg is ismerhessék. Nem szabad tehát a gyermekeket természetüknek meg nem felelő, vastagfalú zárdákba csuknunk, szinte oly célzattal, nehogy valamiképen azt az életet, amelyre nevelni akarjuk, megszokják, megismerjék.

Érthetetlennek találom, hogy hazánkban egymásután létesítenek internátusokat nemcsak siketnémák, hanem egyéb növendékek számára is, holott ahány internátusos intézet őszinte igazgatójával még beszéltem, mindegyik beismerte, miként az internátus csak olyan üvegház, amely csemetéit, míg benne élnek, ám tán jobban védi meg az időjárás szeszélyei ellen: de ha az ilyen nebánts-virágokat kénytelenek vagyunk az időjárás szeszélyeinek kitenni, sápadoznak, szomorkodnak.

Hallottam már olyan véleményt is, hogy különösen leányok részére jobb volna a bentlakás, mivel a támadható botlásoktól óvja meg őket. Ezt sem hiszem. Annyit — mondjuk — igazságnak tartok, hogy amíg bent vannak az intézetben, baj nem éri leányainkat. De hát az intézetből történt kilépésük után, az életben annál könnyebben nem érheti-e őket baj? Hiszen alkalmá sohasem nyílt arra, hogy erkölcsiségét, erkölcsi érzését megeddze! Már pedig leányainkat sem neveljük azért, hogy helyüket az intézetben, hanem hogy az életben megállják.

Intézeteink, akár zárt, s idejüket multa kolostorok, akár szabad iskolák, a növendékek foglalkozásánál azt a célt tartásuk mindenkor szemük előtt, hogy a tanulók sohase töltsék az időt édes semmittevéssel, hanem hogy dolgozzanak. De hogyan szokják meg az állandó munkát, ha őket dolgozni nem engedjük? Mert hát hiába, a kolostori rend azt kívánja, hogy most szabad dolgozni; most tanulni; most aludni, enni kell; játszani pedig csakis most szabad.

De különben is, m. t. közgyűlés, oktatásügyünk a társadalom ügye is, mert bár a vallás- és közoktatási miniszter úr célunk elérésében bennünket hathatósan támogat: mégis a legtöbb fillért a növendékek eltartásához a jöszivű emberektől várjuk és várjuk. Szabad-e hát nekünk költséges, a nevelésnek egyáltalában meg nem felelő internátusokat emelni, egy-egy gyermek rosszabb nevelését szinte mesterséges módon drágábbá tenni akkor, amikor a szegény tanulatlan siketnémák nagy tömege koldúsként tengeti még életét? — Azért mondom, hogy amíg a társadalom segélyével egyrészt minél kitünőbbben kell növendékeinket kiképezni, nehogy ellenkező esetben a „beszélő siketnémák“ kifejezés hallatára ki-ki szánalmasan mosolyogjon, másrészt a növendékek ellátását minél olcsóbbá kell tennünk, hogy a tanítás áldásában lehetőleg sok siketnémát részesíthessünk.

Az internátusok azonban megvannak már és így fejtegetéseim további folyamán a meglévővel nekem is számolnom kell. Csak arra kérem k. kartársaimat, hogy küzdjünk az internátusok ellen.

Az intézetek — internátusos vagy externátusos — slöjdműhelyekkel és kerttel legyenek ellátva. A leányok kézimunkáiról alább leszen szó.

A slöjdtanítás szerintem általában helyes alapon nyugszik. Foglalkoztatni a gyermekeket, fejleszteni izlésüket és ügyességüket: ez a

cél. Nem tartom azonban helyesnek, hogy a tanár minden esetben megszabja a növendék tennivalóját s így a gyermeket az utánzásra és csakis arra kényszerítse.

Teszem azt, hiba volna-e, ha a gyermek ahelyett, hogy Nagy Sándor haldokló fejét igyekszik az előtte álló minta után agyagból meggyúrni: falujának lelkében élő templomát formálná ki? Vagy ha az előre megállapított ennyi centiméter hosszú, széles és magas, ilyen bársonnyal bevonandó kézelődoboz helyett, — amely rendesen csak gyengén sikerül, — az apja házát csirizelné össze, talán be is festené fehérre, ha pedig nád a teteje, nem nyugszik a mi emberünk, amíg azt is nem szerez, ha máshonnan nem, hoz hazulról. Bele lócat faragna — mondjuk — fából stb. Nem lenne baj belőle. A finom papír és a durva nád tán nem vesznének össze!?

Vagy, itt a fa! Benézünk a műhelybe. Mit csinálnak? Izzadnak-izzadnak, van is mibe! Mert hát tányért formálnak esztergapadon, majd nevet, vagy virágot égetnek a közepébe és azután — igazán nem tudom, mi lesz belőle, mert használni semmire sem lehet. Node az nem baj még, mondjuk, szép disztárgy s így is jól van. De baj volna-e, ha a fiú egy szép napon hazulról egy kapát meg egy darab fát hozna, hogy a fából nyelet faragjon? Kevesebb hasznát venné-e annak, ha egy — mondjuk az osztályban — eltörött széket tanulna megcsinálni? Én igen helyesnek találnám, ha növendékeink olyasmivel is foglalkoznának, amihez nekik is kedvük van és amire az életben lépten-nyomon szükségük is lehet. Emellett nem kellene azért elhanyagolnunk az apró, csinos tárgyak készítését sem.

A fa-slöjdot különben igen fontosnak tartom. A fúrás-faragás a fiú gyermekeknek általában kedves időtöltése, e mellett a családban is — bármi legyen a férfi foglalkozása — ez ügyességnek veszi leginkább hasznát. A földmives és kertész embernek pedig lépten-nyomon szükségé van a fúrás-faragás mesterségére. Igen fontosnak tartom azért, hogy fiú növendékeink — még pedig felnőttébb, ügyesebb korukban — legalább 2 évig a műhelyben dolgozzanak,

Hasonlóan fontosnak tartom, hogy a műhelyek — kiváltképen zárt intézetekben — reggeltől estig nyitva legyenek, akár vasárnap is. Kisebb hiba, ha a gyermek ünnepnapon is dolgozik, ami néki voltaképpen csak játék, mintha *egy* szobába összepréselten, vagy nyáron, jó időben lócára ültetve, tétlenségre, unalomra, vagy ábrándozásra kényszerítjük őket.

Mert intézetekben egészséges játékot soh'se láttam. De mit is játszik szegény gyermek? Labdázék 40—50—60 fiú! Hol? Labdáznia ugyan szabad, de nem lehet, búvócskát játszania már nem is szabad, a fára másznia dettó, sipcsináláshoz se szerszáma nincs, de nem is szabad csinálnia, mert bepiszkitja az udvart. Képzeljünk egy karácsonyi vakációt, — intézetben! Dolgoznia nem szabad, a slöjd műhelyek csukvák, kimennie nem szabad — mondjuk — hógolyózni, mert nincs vele a felügyelő úr. Már pedig a felügyelő úr nélkül csak igen kevés helyre szabad mennie.

Tartsuk nyitva legalább a slöjd-műhelyeket, hogy a gyermekeket az unalomtól megmenthessük! Kicsi baj az a 2—3 vagy 400 korona, amit az így feldolgozott anyag ára fejében pótolnunk fog kelleni.

Kitünő foglalkozás kicsinyeknek, nagyoknak a kertészet is. Igen helyesnek tartanám, ha minden intézetben minél nagyobb kert volna, amelynek megművelésénél a növendékek is segédkeznének.

Az Egyesült Államokban 216,000 iskolának 31 millió hektárnyi fekvősége van, vagyis minden iskolának átlag véve 143 Há. Minden iskolának van kertje, faiskolája, ahol kedvvel és örömmel vannak a különböző iskolák növendékei. Így oktatja az Unio tanítója, tanára tevékenységre, polgári önérzetre s jellemes gondolkozásra az újvilág serdülő ifjúságát. Mert a kertészet az erkölcsös nevelés szempontjából is igen-igen fontos. A természet szeretetét, az erdők kimélését, a gyümölcsfák terjesztését, ültetését és gondozását szívébe plántálják az érzékeny lelkű ifjúságnak.

Különösen nagy hatásúak e tekintetben az újabban igen elterjedt „Arbor day“ (= A fák napja) ünnepek, amikor az iskolából kilépni készülő alkalmas helyeken emlékfákat ültetnek. Az Arbor day — miként olvasom — nemcsak az iskola, hanem a közönség ünnepe is, amely így koronája a növendékek valóban gyakorlati irányú nevelésének. A hatás mégis idealisztikus, mert a volt növendékek mint a természet barátai lépnek ki az életbe, hogy az utak és a fátlan síkságok fásításával, kertek létesítésével nem mindig önös haszonból a nemzeti nagyság eszméjének e téren is örök harcosai legyenek.

Minél többet olvastam, minél többet tanulgattam az országok gazdasági, ipari és tanügyi viszonyait, — személyesen még igen keveset tapasztalhattam, — annál inkább elszorult a szívem, hogy ez az ősi hon, e szépségben és természeti kincsekben oly gazdag, de a létért annyiszor küzdött hazánk, valóban milyen szegény nemcsak gazdasági, nemcsak ipari, de kulturális téren is!

Nem tudom, mennyire sikerült meggyőzőnöm a m. t. közgyűlést, hogy a kertészeti foglalkozások minden tekintetben igen üdvösek. Ha Önöket, m. t. Kartársaim, e foglalkozások szükségességéről meggyőzőnöm sikerült volna, úgy arra kérem, hogy ez ideát a gyakorlatba is átvinni segítsenek.

Most pedig, becses engedelmükkel, a kertészetet és a felolvasásom pontjai között már említett kertészeti szakiskolát egyidőre elhagyom, hogy a leányok intézeti nevelésére térjek át, annál is inkább, mivel a kertészeti szakiskolát csak az intézeteket végzett növendékek részére tartom felállíthatónak. Tárgyalni akkor kívánnám, amidőn a növendékek pályaválasztásáról leszen szó.

Mire neveljük leányainkat?

E kérdésre — szerintem — a leánynövendékeknek az intézetbe lépésük után csakhamar felelnünk kell. Mig a fiúkat valamely még nem tudott életpályára előkészítjük: addig a leányok jövőjét általában ismerjük.

Amig tehát a fiúk életpályáját csak előkészítjük, a munka megszokása, sőt szeretete és az izlés — esztetikai értelemben véve — fejlesztése lévén a célunk, addig a leányok hivatását ismervén, őket nem életpályára készítjük elő, hanem élethivatásra neveljük. Minden leányt arra nevelünk, hogy mint családok egykori koronái, hivatásuknak megfeleljenek; a siketnéma leányok nevelésénél — általában — szintén nem tehetünk egyebet.

Igen ám, de leányaink jelentékeny része igen szegény, gyakran magyarul nem is tudó szülők gyermeke, úgy hogy a szegény, vagy a nemzetiségi vidékekről való leányok a nyolc évi képzés után szülőik házában állandóan le sem telepedhetnek, ha csak azt nem akarjuk, hogy mint napszámosok keressenek kenyeret, és hogy nemzetiségi vidékeken még a beszédjüket is elfelejtsék.

Tudván mindezeket, leányainkat a nevelést illetőleg következőképen kell osztályoznunk. Vannak gazdagabb leányaink, akik férjhez menetelükig — esetleg a nélkül halálukig — otthon lehetnek és vannak szegények, akik otthon épen nem, vagy legalább jövedelmező foglalkozás nélkül nem lehetnek szülőiknél, akár férjhez mennek később, akár nem.

Ime: világos előttünk a leányok nevelésének célja, amely háziasságra és kiváltképen a szegényebb leányoknál a varrás és szabás, nekik legalkalmasabb foglalkozás megtanulására kell, hogy törekedjék.

A nevelésnél, különösen a leányok nevelésénél *egyszerűség* legyen. Az egyszerűsége egy debreceni árvaházat hozok föl például, amelyben 20 bentlakó, 9 bejáró növendék, egy osztatlan népiskola és 6 szövőszék van elhelyezve, a cselédek száma pedig az egész intézetben: egy, habár az intézetnek még jókora konyhakertje és gyümölcsöse is van. A gyermekek — a földásás kivételével — mindent maguk végeznek, illetőleg a főzésben segédkeznek.

Ezzel csak annyit akartam mondani, hogy a mi leányaink is, amikor lehet, minden házimunkában segédkezzenek.

Sajnálom, hogy különben is hosszúra nyúló felolvasásomban e fontos kérdést bővebben nem fejtegethetem. Röviden csak ennyit még: Szegény vagy paraszt leányokból ne neveljünk úri kisasszonyt. Mert 8 év alatt — a megszokás folytán — a paraszt leány is kalapos és keztyűs kisasszonynya lesz. Hogyan menjen olyan leány otthon a mezőre kapálni, aki 8 hosszú éven át kalapban járt és csak hímezett és hímezett! Ime, ime! az az elvünk, hogy növendékeinket a társadalomnak, helyesebben, ha csak lehet, a szülőknek és rokonoknak adjuk vissza: magunk pedig arra törekszünk, nehogy ezt az elvet valamiképen meg is valósítsuk.

Leányaink azért az intézetben is öltözködjének a legegyszerűbben, puf és muf nélkül; nyáron akár mezitláb is járhatnának és főzzenek, mossanak, mosogassanak, vasaljanak és gyomláljanak, ha kell, kapáljanak stb. stb.

Ami pedig a szoros értelemben vett női kézimunkát illeti, különösen a sok hímzés ellen van kifogásom. Vajjon fog-e hímezni a mi siketnémánk, ha férjhez megy? Dehogy fog. Hát talán kenyerét tudja vele megkeresni? Azt sem. Utána jártam a dolognak és meggyőződtem arról, hogy a hímzésből meg nem élhet. Ha a leányokat házimunkára is szoktatjuk, ha a foltozásban, vasalásban is részt vesznek: a sok hímzésre nem fognak ráérni.

M. t. Közgyűlés! A növendékek gyakorlati nevelését az elmondottak szerint gondolom javíthatónak. De bár növendékeink a legjobb eredménnyel végezték volna is tanulmányaikat: sorsukra egészen a képzésük befejezte után sem szabad őket bízni.

Mit tehetünk a fiúk érdekében?

Eddig azt mondtuk, hogy a siketnéma iparosnak való. A szegény fiúkra nézve magam is igazságnak tartom e mondást. A vagyonosabb fiúkat, akik rendszerint földbirtokosok, földmivelők gyermekei és így a föld szeretetét magukkal hozzák az intézetbe: az ősi foglalkozásnak, a földmivélésnek és a kertészetnek adnám vissza.

Felolvasásom elején említettem azt az általánosan ismert igazságot, hogy földünk termőképessége még fokozható, tehát hogy aránylag kis területből is célszerű gazdálkodással szép jövedelmet biztosíthatunk magunknak. Csakhogy a célszerű és okos gazdálkodást előbb meg kell ismernünk.

Az a meggyőződésem, hogy 5—6 holdnyi földön konyhakertészetet, selyem- és méhtenyésztést üzve szépen megélhetne családostúl egy pár cseléd.

Jól tudjuk, hogy a kertészet igen jövedelmező foglalkozás és azt is tudjuk, hogy a mi népünk a kertészethez nem igen ért.

Azért azt ajánlom a m. t. Közgyűlésnek, kéressék meg a földmivélésügyi miniszter úr, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr útján, hogy hazánk valamelyik nagyobb városában, — pl. Debrecenben, mint az őstermelésnek egyik hatalmas középpontjában —, létesítsen egy 2 éves tanfolyamú gazdasági, illetőleg kertészeti szakiskolát siketnémák számára. A szakiskola a debreceni igazgató felügyelete és igazgatása alá volna helyezendő. Tanítványai intézeteket végzett, a fenti értelemben vett jobbmódú fiúnövendékek lehetnének.

Az iparos-pályára menő fiúnövendékek elhelyezéséről a pályánkon valóban buzgó igazgatók eddig is bizonyára godoskodtak.

Itt tehát megjegyezni valóm nincs.

Igy csak néhány percre kérem még figyelmüket, m. t. Kartársaim, hogy a leányoknak az intézetből való kilépése utáni életéről megemlékezhessenek.

Valamennyi leány nevelésénél figyelemmel voltunk legfőbb hivatásukra, arra t. i., hogy családaneykké lesznek, vagy lehetnek.

Csakhogy nem mindegyik leány megy férjhez és ha férjhez is megy, ki tudja mikor?

A jómódú leányok tanulmányuk befejezte után szüleikhez mehetnek, megélhetésükre tehát keveset kell gondolnunk.

Mi történéjké azonban a szegény leányokkal?

Említettem, hogy az a varrni, szabni tudás, amit intézeteinkben megtanulnak — bár fontos, szükséges, eredmény tekintetében pedig kitűnő is lehet — nem elegendő ahhoz, hogy ők mint varrónók keressek kenyerüket.

Igazán varrónökké csak oly műhelyekben képezhetők ki, amelyekben úri nőknek való cifra és divatos ruhákat készítenek.

Leányainkat tehát tanulmányaik befejezte után is még nevelnünk kell.

Ezek után könnyűnek látszik azt felelni, hogy legyenek varrónökké.

Csak hát megint baj van! A baj itt abból áll, hogy a varráshoz nem mindegyik leány elég ügyes. Úgy látom, a varrás is művészet, aki pedig a művészetben csak a mesterségnél tart: nem érte el célját.

Tehát az ügytelenebb leányok megélhetése okozza nekünk a legnagyobb gondot most és talán mindenkoron. De ahol valamely ügynek valóságos apostolai vannak, amilyen apostolt oktatásügyünk terén nem egyet ismerek, ott a javulást minden téren bizton remélhetjük.

Sok hasznos szaktudás mellett a buzgalom az ilyen apostoloktól ragadt reám.

Buzgalommal kutattam tehát, miképen lehetne leányaink megélhetését javítani?

E kutatások közepette arra a gondolatra jutottam, hogy szegény, de ügyesebb leányaink legyenek varrónőkké, diszitonőkké, a kevésbbé ügyesek — egyelőre bizony csak néhány -- szövással keressék kenyérüket.

Igy gondolom ezt.

Egyelőre egy — talán Budapesten — divattermet kellene létesíteni, amely divatteremben ruhát varrának, kalapot diszitenének, esetleg készítenének, a kevesbbé ügyesek pedig a ruhákhoz szükséges kelméket szőnék meg.

A divatteremnek tehát 3 osztálya volna: a ruhakészítés, a kalapkészítés és a kelmekészítés osztálya.

Az első kettő általánosan ismert, arról tehát nincs mit szólanom. A kelmekészítésről ennyit:

A szükséges szövőszékeket — amint ezt tudom — a kereskedelmi miniszter úr ingyen adja, azzal a föltétellel, hogy az ingyen adott szövőszékeken szőni kell.

Készíteni pedig a legdurvább vászontól a legfinomabb posztóig vagy selyemig mindent lehet. (Néhány mintát be is mutatok.)

A műhelyben szőtt árúkat vagy maga a divatterem fogyasztaná el, vagy — talán az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés segítségével — egyes kereskedőknek is el lehetne adni, amint ezt a debreceni árvaház is teszi.

Hogy leányaink a szövést megtanulhassák, szükségesnek látom, hogy 2 végzett növendék a kézmárki szakiskolában a megfelelő elméleti és gyakorlati ismereteket elsajátítsa. Ők később tanítói lehetnének — annyi-amennyi — siketnéma leányoknak.

Úgy értesültem, havi 40 koronát egy-egy leány megkereshet.

Jól tudom, e tervem megvalósítása esetén a siketnémák helyzete nem lesz mindjárt rózsás. Egy lépéssel talán mégis előbbre megyünk.

Addig is azonban, amíg e terv — ha a m. t. Közgyűlés helyeslésével találkozik — megvalósulhatna, leányainkat jobb nőszabóknál helyezzük el, akik a mesterség megtanulása után — amennyire lehet — szülőiknek adandók vissza.

Felolvasásom végére értem. Tisztelettel arra kérem a. m. t. Közgyűlést, hogy indítványaimat elfogadni és megvalósulásukért illetékes helyen is szószólója lenni méltóztassék.

Az szeretet pedig, amely bennünket összehozott a multban, összehozott ma, maradjon szívünkben mindörökké, hogy évről-évre találkozhán, hazánknak egyik, önhibáján kívül szerencsétlenné lett osztályának megmentéséért minél többet tanácskozhatunk és tehesünk!

A viszontlátásra jövőre!

Scholtz Lajos.

A siketnémák jajkiáltása.

— Heidsiek J.-től. Magyarra fordította: Csobánczai (Pivár) Ignác. —

(Folytatás.)

„Legyen az oktatás gyakorlati.“

Hogy a siketnéma egy, az ő tehetségeinek és szükségleteinek megfelelő szellemi- és kedélyképzésben részesíttessék, azért a tanításnak a természet intését és nyomait kell követni, előítól fogva számolnia kell a siketnéma erőivel és azt az eszközt kell céljaira felhasználni, melyet a növendék már magával hoz az intézetbe. Ez pedig a jelelő vagy taglejtési nyelv. Ez ellen tiltakoznak mindazok, kik azt hiszik, hogy a siketnéma-képzés minden eszközeivel rendelkeznek, az ő módszerük legjobban megfelel a siketnéma természetes nyelvének és azért harckialtásuk így hangzik: „Vagy hangnyelv, vagy jelnyelv; harmadik nincs.“

Ámbár nem tartom lehetetlennek, hogy idők folytán növendékeink nagy részénél — a valódi- és gyengeképeségű siketnémáknál — a hangnyelvet egészen ki fogják küszöbölni; mindamellett nem tartanám jelenleg okos dolognak, hogyha a gyermeket a fürdővízzel együtt kiöntenők s így egyik végletből a másikba esnének. Ellenfeleim ugyan következetlenséggel vádolnak, ha, ellentétben az eddigi fejtegetésekkel, a hangnyelvvvel nem merek teljesen szakítani; ám ez a szemrehányás engem épen nem illet. Ha én éveken át abban a jóhiszemben élek, hogy értékes gyűrű birtokában vagyok, akkor nem dobom el a gyűrűt, miután egy szakértő a kő értéktelenségét megállapította. Ez esetben a gyűrűt más szemmel nézem ugyan, de a gyűrű mégis csak gyűrű marad. Hasonlóképen áll a dolog a siketnémák hangnyelvével. Ha kimutattam, hogy siketnéma számára nincs hangnyelv, hanem hogy az ránézve művészi jelnyelv értékével bír, úgy ezzel megengedem, hogy az ránézve még mindig bizonyos jelentőséggel bír. Ha a siketnéma még oly érthetetlenül és tökéletlenül beszél is, mindamellett a hallónak mégis csak van egy bizonyos támpontja, *egy közlekedési eszközzel többje van*, mintha egyedül a jelelésre és írásra lenne utalva. Aztán tekintetbe veendő, hogy mindama foglalkozásoknál, melyeknél a nyelv szolgál legfontosabb eszközül, még a legjobban képzett siketnéma számára is el van a zárva. A siketnéma sohasem fogja a nyelvvvel a szerencsééhez vezető utat magának biztosítani, nem alkalmas börzespekulánsnak, utazó ügynöknek vagy biztosítási ügynöknek, hanem fogyatékosága a kézimunkára és szűkebb körbe szorítja. De valamint az anya érti gyermeke gügyögését, épúgy érteni fogják a siketnéma abnormis nyelvét azok, kik vele évről-évre érintkeznek.

Fejtegetéseim tehát első sorban nem irányulnak maga a hangnyelv ellen, hanem amaz alvajárá rajongás ellen, melyben a jelenlegi oktatási eljárás képviselői leledzenek. Mostanában egy átvett, hagyománykép ránk maradt módszer iránt olyan lelkesedés mutatkozik, mely féltő, hogy a szegény siketnémákra nézve mind veszedelmesebbé válik. Anélkül, hogy számolnánk azzal, hogy tulajdonképen milyen viszonyban is áll a siketnéma a hangnyelvhöz és hogy ennek ránézve milyen képző értéke van, egymást igyekszünk követelésekben és igé-

retekben fölümelni. A német siketnéma-tanítók egyrésze elvesztette higgadságát, fantáziájuk zabláit megeresztik és abban a boldogító gondolatban kéjelegnek, — mily szép dolog is lenne az, ha a siketnémák beszélnének és emellett egészen elfelejtik eredményeik silányságát; eljárásuk szellemtelen volta nem jut tudomásukra. Stentori hangon beszélnek növendékeikhez és a siketnek hangzó s jól csengő módon kell nyilatkoznia, anélkül, hogy meggondolnák, hogy egy szellem- és kedélyképző oktatáshoz több kell zengő hangoknál és holt szájmozdulatoknál.

(Folyt. köv.)

H I R E K.

Kinevezések, áthelyezések és megerősítések. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Török Sándor, Lázár Pál, Noszky Károly, Adamcsik István, Wellinger Mihály* és *Iván József* ez idén képesítőzött tanfolyamhallgatókat a XI. fizetési osztály 3-ik fokozatába kinevezte. *Szobolovszky István* népiskolai tanítót pedig felvette a létszámba. — *Hercsuth Kálmánt*, a siketnémák körmöcbányai intézetének igazgatóját *Pozsonyba* rendelte ki. *Nécsey Jánost*, a siketnémák jolsvai intézetének igazgató-tanárát hasonló minőségben *Körmöcbányára* helyezte át. *Markovics Árpádot*, a siketnémák váci országos intézetének tanárát a *jolsvai* intézet vezetésével bízta meg. *Ulrich Gézát*, a siketnémák kolozsvári intézetétől az *aradi* intézethez, *Ábrahám Jánost* pedig Aradról a *szegedi* intézethez helyezte át. *Derbész Bertalant* a siketnémák budapesti iskolájához, *Karnay Árpádot* az áll. kisegítő-iskolához, *Tóth Zoltánt* a vakok budapesti intézetéhez, *Pirovics Jenőt, Emmer Istvánt* és *Eötvös Lászlót* a siketnémák debreceni iskolájához, *Zemkó Pétert* a siketnémák szegedi, *Szentgyörgyi Gusztávot* a siketnémák váci, *Láng Istvánt* a siketnémák kaposvári, *Schreiner Ferencet* a siketnémák soproni, *Fehér Ferencet* a siketnémák jolsvai, *Schulmann Adolfot* a siketnémák ungvári és *Szobolovszky Istvánt* a siketnémák körmöcbányai intézetéhez rendelte ki szolgálattételre. — *Plichta Bélát, Piroška Károlyt, Schreiner Miklóst, Vissi Jánost, Volkober Jánost* és *Záborszky Árpádot* állásukban véglegesen megerősítette.

Előkészítő iskola a siketnémák részére. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 1905. évi 37472. számú rendelete alapján a siketnémák váci kir. országos intézetében az 1905—1906. tanév elején egy *előkészítő iskola szerveztetik* 15 siketnéma gyermek részére. Ez előkészítő iskolába az ország bármely részéből felvétetnek oly magyar honos, 5 évet betöltött s 7 évet túl nem haladott korú fiú és leány *siketnéma* növendékek, kik más testi vagy lelki fogyatkozásban nem szenvednek, tehát nem hülyék és nem gyengeelméjűek stb. E növendékek benlakók lesznek. Fizetési kötelezettség a 10 hónapos

évre évi 200 korona, melyet a szülő vagy szülőhelyettes félévi, negyedévi, vagy havi részletekben is fizethet *előre*. Ez összegért teljes ellátást, gyógykezeltetést és tanítást, nevelést nyernek a növendékek. A szegényebb sorsú szülők részére fél és $\frac{3}{4}$ részben ingyenes helyek is lesznek. Akik ily helyért folyamodnak, azok évi 100, illetőleg 150 korona összeget tartoznak a fenti módon befizetni a intézet pénztárába. Teljesen ingyenes hely nincs s így ilyen növendék nem is vétetik fel. 15 növendéknél több nem vétetik fel. Akik felvételt nyernek, azok legfennebb két évig lehetnek az előkészítő intézetben. Egy-két év eltelte után vagy az intézet 8 éves tanfolyamára vétetnek fel, vagy mint képezhetetlenek elbocsájtatnak. Az az eset is lehetséges, hogy a szülő két év után gyermekét egy, a lakóhelyéhez közelebb levő siketnémaiskolába vétetheti fel. A felvételért 1905. augusztus 15-ig lehet folyamodni. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz címzett kérvény a siketnémák váci intézete igazgatóságánál nyújtandó be. A folyamodványhoz csatolni kell oltási- és születési bizonyítványt. Ezenkívül egy családi- és birtokállapotról szóló kimutatást, meg egy orvosi véleményt is. E két utóbbinak mintáját az alulírt igazgatóságtól kell kérni, aki azt ingyen küldi meg. *Borbély Sándor*, a siketnémák váci kir. orsz. intézetének igazgatója.

Adakozások a siketnémák debreceni iskolájának. Volt Debrecenben egy óvodát fentartó „*Fröbel gyermekkert egyesület*“, amely a városi óvodák felállítására után működését megszüntette és folyó évi június hó 29-én feloszlott. Ez alkalmammal 25,000 koronányi vagyonából 20,000 koronát juttatott a siketnémák debreceni iskolájának. — *Reichmann Armin* izr. hitközségi elnök 1,000 koronás alapítványt tett, *Sesztina Lajos* debreceni ismert vaskereskedő pedig 500 koronát hagyott végrendeletében az iskola céljaira. — *Egy nagykárolyi bélyeggyűjtő társaság*, mely a napokban feloszlik, 600 korona vagyonát szintén a siketnémáknak fogja adományozni. Megemlékezésreméltó *Nyiregyháza* azon intézkedése, hogy a siketnémák debreceni iskolája részére évi 500 korona segélyt szavazott meg. Szép segélyhez jut az iskola az által is, hogy az elhagyottá való nyilvánításból mintegy harmadfélezer koronára tesz szert évenként. Az intézet az idén 15 új növendéket vett fel s ezzel a növendékek száma 50 lett.

Nyugtázás. Mult kimutatásom óta a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének következő tagjai fizettek tagsági díjat. 1903-ra: Ákos István, Szabados Ödön, Horváth Pál (II. félévi), Paull István (II. félévi), Gácsér József és Deschensky Ferenc. 1904-re: Rédiger Károly (II. félévi), Zádor Endre, Rózsa Ede, Adler Simon, Tolnai J. Béla, Hobler Rezső, Ákos István, Medgyesi János, Szabados Ödön, Éliás Jakab, Horváth Pál, Paull István (I. félévi), Gácsér József és Deschensky Ferenc. 1905-re: Ákos István, Borbély Sándor, Bihari Károly, Hövényes Antal, Kegler Ferenc, Kondra Mihály, Vatter Ferenc, Erdős István, Plichta Béla, Weiser Adél, Éliás Jakab, Istenes Károly, Horváth Pál (I. félévi), Válek János, Taritzky Ferenc, Klug Péter, Váradi Zsigmond, Völker József, Deschensky Ferenc, Medgyesi János, Gönczi Gyula, Kreupl Sarolta. *Nagy Péter* pénztárnok.